

Apollodoros, 1 Druh

Apollodoros Myslím, že nejsem nepřipraven na to, nač se
vypřádáváte. Nedávno totiž jsem šel z domu z Faléra² do města;
172 tu mě uviděl zezadu jeden ze známých a zdaleka na mne za-

vola, žertuje již při tom osloveni: „Stůj, občane Falérský, slyš,
Apollodore!“³ A já jsem se zastavil i počkal. On pak řekl:

„Apollodore, již oněhdy jsem tě hledal, abych se důkladně
vyptal, jak se bavili Agathón,⁴ Sókratés, Alkibiadés a ostatní,
kteří byli tenkrát na té hostině, a jaké to byly ty řeči o lásce;
vypřavoval mi totiž o tom již kdosi jiný, který to slyšel od Foi-
nika Filippova⁵, a řekl, že i ty to víš. Ale nedovedl povědět nic
určitého. Vypřavuj mi tedy o tom ty, neboť tobě největším prá-
vem náleží podávat zprávy o řečech tvého přítele. A nejdříve
mi pověz, byl jsi ty sám na té schůzce, či ne?“ – Já na to: „Do-
cela se podobá, že ti onen člověk nevypravoval nic určitého,
173 když myslíš, že se ta schůzka, na kterou se ptáš, konala ne-
dávno, takže bych byl býval i já přítomen.“ – „Nu ano.“ – „Ale
kdepak, Glaukóné,⁶ což nevíš, že Agathón zde již mnoho let
nebydlí, kdežto tomu nejsou ještě tři léta, co se já stýkám se
Sókratem a plně se starám, abych každý den věděl všechno,
cokoli mluví nebo dělá? Předtím jsem jen pobíhal sem tam
a myslili si, že dělám něco vážného; ale přitom jsem byl polito-
váníhodnější než kdokoli jiný – ne méně než jsi nyní ty –, když
jsem si myslil, že je všechno pro mne přednější než zabývat se
filosofií.“ – On pravil: „Neposmívej se, ale řekni mi, kdy byla
ta schůzka.“ – Já jsem odpověděl: „Když jsme my byli ještě
dětí, tehdy, když Agathón zvítězil svou první tragédií, druhý
den potom, co oslavoval oběti ono vítězství, on sám i členové
jeho sboru.“⁷ – „To je tedy velmi dávno, jak se podobá. Ale
kdo ti o tom vypravoval? Či snad sám Sókratés?“ – „Bůh ví, že
ne, nýbrž ten, který to vypravoval také Foinikovi. Byl to jakýsi b

Aristodemos z Kydathenaia, ⁸ malý, chodící stále bos; ten byl tenkrát při tom; byl to milovník Sókratův, a to jeden z největších té doby, jak se mi zdá. Než také i Sókrata jsem se zeptal na některé věci ze zprávy onoho muže, a potvrdil mi, že tomu bylo tak, jak onen vypravoval. – „Nuže, vypravuji mi, prosím; vždyť cestou do města lze docela dobře mluvit i poslouchat.“

c Tak tedy jsme šli a mluvili o tom; proto, jak jsem řekl na počátku, nejsem nepřipraven. Když tedy chcete, abych to vypravoval i vám, musím to udělati. Vůbec já cítím nesmírnou radost – vedle pomýšlení, že nabývám prospěchu – při filozofických řečech, kdykoli je buď sám mluvím, nebo slyším od jiných; naopak při některých jiných, jako jsou zejména vaše, lidí bohatých a výdělkářů, jednak sám se horším, jednak lituji vás, svých druhů, že se domníváte, že děláte něco vážného, ačkoli neděláte nic. A snad zase vy si myslíte o mně, že jsem chudák, a domnívám se, že vaše domněnka je pravdivá; avšak o vás se to já nedomnívám, nýbrž dobře to vím.

Druh Jsi stále stejný, Apollodóre; stále totiž káráš sebe i ostatní, a jak se zdá, pokládáš vesměs všechny lidi, počínaje od sebe, za ubohé mimo Sókrata. A odkud asi jsi vzal ten přívlastek, že ti říkájí „měkký“, ⁹ to já nevím; vždyť ve svých řečech jsi stále takový, sápeš se sám na sebe i na ostatní mimo Sókrata.

e *Apoll.* Příteli, jest tedy zřejmo, že šlím a třestím, když takto smýšlím i o vás?

Druh Nestojí za to, Apollodóre, nyní se o té věci hádat; ale neodepři nám toho, zač jsme tě prosili, a vypravuji nám, jaké byly ty řeči.

174 *Apoll.* Byly tedy asi takovéto – ale raději se pokusím i já vypravovati vám všechno od začátku, jako to vypravoval on.

Řekl, že potkal Sókrata vymytého a obutého, což bylo u něho jen zřídka viděti; a že se ho otázal, kam jde tak vykřášen. On odpověděl: Na hostinu k Agathónovi. Včera jsem mu

totiž utekl při oslavě vítězství, měl jsem strach z velkého davu; ale slibil jsem, že dnes přijdu. A takto jsem se vykřášlil proto, abych byl krásný, když jdu ke krásnému. A co ty, nechtělo by se ti jít bez pozvání na hostinu?

b

A já, pravil, jsem řekl: Udělám, jak ty budeš chtít.

Nuže, pojď se mnou, abychom také předělali známé přísloví, totiž tak, že i k *Agathónovi chodí dobří sami od sebe na hostiny*. ¹⁰ Neboť Homer patrně nejen předělal, ale i znásnil toto přísloví; vyličil totiž Agamemnona jako obzvláště statečného bojovníka, Menelaos však jako *malátného kopínika*, ¹¹ ale když Agamemnon strojí oběť a hody, jde u něho Menelaos nepozván na hostinu, muž horší k lepšímu.

Na to prý řekl: Bojím se, aby snad i o mně neplatila slova ne tvá, Sókrate, nýbrž Homérova, že já, občejný člověk, jdu nepozván na hostinu k muži moudrému. ¹² Tedy hled', čím mne omluvíš, že mě přivádíš s sebou, neboť já neřeknu, že přicházím nepozván, nýbrž na tvé pozvání.

d

Dva spolu jdouce touž cestou, ¹³ si vymyslíme, co řekneme.

Než pojďme.

Po takovémto asi hovoru že šli. A tu prý Sókratés, jsa jaksi v sebe zamýšlen, cestou se opožďoval, a když on na něj chtěl počkat, vybízel ho, aby jen šel napřed. Když přišel až k domu Agathónovu, našel dveře otevřeny a stalo se mu tam něco k smíchu. Hned se s ním totiž setkal jeden z domácích sluhů a vedl ho do jídelny a tam prý zastihl hosty, jak se právě chystali jísti; jakmile jej spatřil Agathón, hned zvolal: Ó, Aristodéme, přicházíš právě včas, abys s námi pojedel; ale jestliže jsi přišel pro něco jiného, odlož to napodruhé, vždyť jsem tě hledal již večera, abych tě pozval, ale nepodařilo se mi tě uvídnout. Ale jak to, že nám nevedeš také Sókrata?

Tu já, tak vypravoval, se obrátím, ale Sókrata nikde za sebou nevidím; řekl jsem tedy, že naopak sám přicházím se Sókratem, byv od něho pozván sem na hostinu.

Dobře jsi udělal, pravil Agathón; ale kde je on?

175

Právě teď šel sem za mnou; sám se divím, kde asi je.

Podívej se po Sókratovi, hochu, řekl Agathón sluhovi, a přiveď ho sem! A ty, Aristodéme, lehni si ke stolu vedle Eryximacha.¹⁴

Pak prý mu umyl sluha ruce a nohy, aby mohl jít ke stolu; a jiný ze sluhů přišel a oznamoval: Sókratés zašel tuhle k soušedovům do síně, tam stojí a nechce sem jít, ačkoli jsem ho volal.

b To je divné; hned ho zavolej a nepouštěj!

A on prý řekl: Nikoli, nechte ho. Má už takový zvyk; leckdy se kdekoli zastaví a stojí. Ale přijde hned, jak myslím. Nevyrušujte ho tedy a nechte ho!

Nuže, udeleme to tak, myslíš-li, řekl prý Agathón. Ale hoši, častujte nás ostatní. Jen noste na stůl, cokoli chcete, jako obvyčejně, když vám nikdo neporoučí – což jsem já nikdy nedělal –, tedy myslete si, jako bych byl od vás pozván na hostinu já i tiito ostatní hosté, a obsluhujte nás, abychom vás mohli chválit.

Potom prý jedli, ale Sókratés nepřicházel. Tu Agathón několikrát chtěl poslat pro Sókrata, ale on že ho nenechal. Tu prý přišel, nezdržev se dlouho, jako obvyčejně dělal, nýbrž když byli uprostřed jídla. Tu Agathón – neboť byl sám na dohnm leháku¹⁵ – prý řekl: Sem pojď, Sókrate, polož se vedle mne, abych dotýkaje se tebe, užil i něco z té moudrosti, která ti přišla na mysl tam přede dveřmi. Vždyť jest patno, že jsi ji nalezl a máš, neboť dříve by ses byl odamtud nehnul.

A Sókratés se posadil a řekl: Bylo by dobře, Agathóne, kdyby byla moudrost něco takového, že by při vzájemném dotýkání přetékala mezi námi z plnějšího do prázdnějšího jako voda v nádobách, která po proužku vlny přetéká z plnější nádoby do prázdnější. Jestliže to dělá i moudrost, věru velmi si vážím tohoto místa vedle tebe, neboť myslím, že budu od tebe naplněn velkou a krásnou moudrostí.¹⁶ Neboť ta má je jaksi chattrná a pochybná a jako pouhý sen, ale ta tvá je skvělá

a roste víc a více; tak prudce vyšlehnla z tebe ještě mladého a zazářila předevčírem před zraky více než tři myriád Hellénů.

Jsi posměvác, Sókrate, pravil Agathón. Co se týče tohoto, rozhodneme svou při o moudrosti o něco později a Dionysos bude našim soudcem;¹⁷ avšak nyní nejprve se měj k jídlu!

Potom, když si Sókratés ulehl ke stolu a pojedl on i ostatní hosté, vykonali prý úlitby, a zazpívavše chvalo zpěv bohu spolu s ostatními obvyklými úkony, chystali se k pití.

A tu prý Pausanias¹⁸ promluvil asi takto: Tak tedy, mužové, kterým způsobem bychom si nejlépe popili? Mně, přiznávám se, je tuze nedobře po věčejší pitce a potřebuji trochu odpočinku – myslím, že i většina z vás, neboť jste tam večera také byli –, tedy uvažujte, kterým způsobem bychom nejlépe pili.

Tu prý řekl Aristofanés: Ano, to máš pravdu, Pausanio, abychom si vším způsobem pít nějak ulehčili; vždyť já jsem také jeden z těch od věčejška namočených.

Když to slyšel Eryximachos, syn Akumenův, pravil: Dobře máte. A ještě od jednoho z vás bych rád slyšel, jak hodně asi zmůže pít – od Agathóna.

Docela ne, ani já nejsem při síle.

To by byla, jak se podoba, šťastná náhoda, řekl Eryximachos, pro mne i pro Aristodéma a Faidra i pro tyto všechny, že vy, nejsilnější pijáci, nyní nemůžete; neboť my jsme v tom pokračdě slabí. O Sókratovi nemluví, ten dovede oboje, takže mu bude vhod, cokoli budeme dělati. Poněvadž tedy, jak se mi zdá, nikdo z přítomných nemá chuti pít mnoho vína, snad by vám nebylo tak protivno, kdybych řekl pravdu o opijení. Ze své lékařské zkušenosti jsem, myslím, nabyl jasného poznání, že opijení je lidem škodlivé; a ani sám bych nechtěl dobrovolně nadmíru vypít, ani jinému bych to neradil, zvláště když má ještě od věčejška těžkou hlavu.

Co se mne týče – přejal prý řeč Faidros z Myrthinůntu¹⁹ –, já tebe vždycky poslouchám, zvláště v tom, cokoli mluvíš o lé-

kařském umění; ale nyní i ostatní tebe poslechnou, jestliže budou dobře uvažovat.

e Po těchto slovech všichni souhlasili, aby se v přítomné společnosti v píti nezavodilo, nýbrž aby pili jen tak podle chuti.

Když jsme se tedy – řekl prý Eryximachos – usnesli pít, kolik by každý chtěl, a aby nebylo žádného nucení, navrhují dále poslati prýc piškyni, která právě přišla – ať píská sobě nebo, bude-li chtít, ženám tam vzadu v domě –, ale my se dnes bavme vespolek řečmi; a jakými řečmi, choi vám, přejete-li si, navrhnouti.

177

Tu všichni pravili, že si přejí, a vybizeli ho, aby navrhl. Mluvil prý tedy Eryximachos: Musím začít jako Euripidova Melanippé,²⁰ neboť nejsou má ta slova, která choi říci, nýbrž zde Faidrova. Faidros totiž leckdy mi říká s nevolí: Není to hrozné, Eryximachu, že některým jiným z bohů jsou složeny od básníků hymny a paióny, ale na Eróta, takového a tak velkého boha, že ani jeden z dosavadních tak čtyřech básníků nesložil oslavnou píseň? Anebo se zase, prosím, podívej na ty dobré sofišty;²¹ spisují prozaické chvalořeči na Héraklea i jiné *heróy*, jako výtečný Prodikos²² – ostatně toto je méně podivné, ale přišla mi již také do rukou kniha napsaná od moudrého muže, v které se mluvilo o soli, a to s neobyčejnou chválou pro její užitečnost, a tak i mnoho jiných podobných věcí bys viděl velebít. O takové věci je tedy tak velká starost, ale Eróta ještě žádný člověk do dnešního dne se neodhodlal náležitě oslaviti; tak jest zanedbáván tak veliký bůh. Myslím, že v tom má Faidros pravdu. Tu já jednak choi jemu dát příspěvek a učinit mu po vůli,²³ jednak myslím, že by právě nyní slušelo, abychom my zde shromáždění ozdobili tohoto boha. Jestliže se tedy zdá tak i vám, byly by nám řeči vhodnou látkou k zřabavě; myslím totiž, aby každý z nás po radě vpravo pronesl pochvalnou řeč na Eróta, co možná nejkrásnější, a aby začal nejprve Faidros, protože sedí na prvním místě a jest také otcem toho námětu.

Nikdo nebuďe, Eryximachu – pravil prý Sókratés – proti tvému návrhu. Vždyť bych ho nezamítl ani já, který se, mohu říci, v ničem jiném nevyznám než ve věcech lásky, ani snad Agathón a Pausanias a jistě ne Aristofanés, jehož veškerá činnost jest věnována Dionysovi a Afrodité, ani kdo jiný z těch, které tu vidím. Ovšem, nejsme na tom stejně my, kteří jsme na dolejších místech; ale jestliže naši předchůdci promluví vhodné a krásné řeči, to nám postačí. Nuže s pomocí boží ať začne Faidros a mluví chvalořeč o Erótovi.

S tím pak i všichni ostatní souhlasili a přidávali se ku přání Sókratovu. Na všechno, co každý jednotlivý promluvil, ani Aristodémos se dobře nepamatoval, ani zase já na všechno to, co on mi vypravoval; ale co jsem si nejlépe zapamatoval a čím řeči se mi zdály hodny paměti, ty vám podle jednotlivých řečníků povím.

178

Nejprve tedy, jak jsem řekl, počal prý svou řeč Faidros, a to asi tím, že Erós je veliký bůh a podivuhodný mezi lidmi i bohy po mnohých stránkách, ne nejméně však svým rodem. Neboť vyniká – tak pravil – tím, že jest mezi nimi nejstarší; důkazem toho je toto: Erós nemá rodičů a žádný, ani prozaik, ani básník o nich nemluví, ale Hésiodos praví,²⁴ že nejprve vznikl Chaos,

b

*po něm pak vznikla
Gaia širokopsá, jež pervým je pro všechny sídlem,
spolu s ni Erós.*

S Hésiodem souhlasí i Akúsileos,²⁵ že se po Chaosu zrodily tyto dvě božské bytosti, Gě²⁶ a Erós. Parmenidés²⁷ pak praví o vzniku světa:

divně než ostatní bozi byl stvořen nejprve Erós.

Takto se z mnoha stran souhlasně tvrdí, že Erós jest jeden z nejstarších bohů. A jako nejstarší jest nám příčinou největší-

c

- ho štěstí. Já aspoň nevím, které je větší štěstí hned pro mladého člověka než dobrý milovník a pro milovníka miláček. Neboť vštepovat lidem to, co je musí vodit po celý život, má-li být krásný, nedovede ani rod, ani vynikající postavení, ani bohatství, ani cokoli jiného tak krásně jako láska. Co je to? Stud u věci ošklivých, horlivý zájem o krásné; neboť bez těchto pohnutek nemůže ani obec, ani jednotlivec vykonávat velike a krásné činy. Pro muže, který miluje, nebylo by jisté tak trapné, když by ho spatřil otec nebo druhové nebo kdokoli jiný buď dělat něco ošklivého, nebo ze zbabělosti se nebránit, když by se mu dělo něco takového od někoho jiného, jako když by ho přitom viděl jeho miláček. Právě tak vidíme, že se i milovaný stydí především svých milovníků, kdyžkoli je spatřen při něčem ošklivém. Kdyžby tedy bylo nějak možno udělat, aby vznikla obec nebo tábor z milovníků a milovaných, nemohli by lépe žít ve svém společenství nežli tak, že by se zadřovali všeho ošklivého a závodili vespolek o čest, a podobně kdyžby taková pospolu bojovali, zvířezili by i při malém počtu takřka nad celým světem. Neboť pro milujícího může by bylo jisté méně příjemné, aby byl spatřen od svého miláčka ve chvíli, kdy by buď opustil své stanoviště nebo odhodil zbraně, nežli kdyžby ho při tom viděli všichni ostatní, a raději by tisíckrát zemřel než to. Věru opustit svého miláčka nebo nepomoci mu v nebezpečenství – nikdo není tak zbabělý, koho by sám Eros nenaplnil božským zápalem k zdatnosti, tak aby byl podoben muži již přirozenou povahou nejlepšímu; a praví-li Homér, že *sílu vdech* některým z hrdinů bůh,²⁸ docela tak to dává svým působením Eros milujícím.
- Vždyť i smrt za druhého podstoupiti se odhodlávají toliko milující, nejen mužové, ale i ženy. V té věci podává u Hellénů dostatečně svědeckví mých slov i Peliova dcera Alkéstis, která jediná se odhodlala zemřít za svého muže, ač měl ještě otce i matku; ona je působením lásky o tolik předstihla v oddanosti, že se proti ní zdáli k vlastnmu synovi cizími a jediné podle jména

- přibuznými; tento její čin se tak velice líbil nejen lidem, nýbrž i bohům, že ačkoli mnoho lidí vykonalo mnoho krásných činů a jen několik málo z nich odměnili propuštěním jejich duše z Hádu, její duši propustili, v zalbení nad tím činem: tak si i bozi velice váží opravdovosti a statečnosti v lásce.²⁹ Ale Orfea Diagrova odeslali z Hádu s nepotřizenou; ukázali mu jen příznak ženy, pro kterou přišel, jí samé však mu nedali, neboť se jim zdálo, že jest příliš zmekčlý – bylť kitharodem – a že neměl odvahy pro lásku zemřít jako Alkéstis, nýbrž vším způsobem chtěl vejíti do Hádu živ. Proto její tedy bozi potrestali a způsobem, aby se mu dostalo smrti rukama žen.³⁰ Proti tomu pocítil Achillea, syna Thetidina, a poslali ho na ostrovy blažených, poněvadž, ač věděl od matky, že zemře, usmrtí-li Hektora, ale neučiní-li to, že se vrátí domů a v pozdním věku život svůj dokoná, měl tu odvahy, že si vybral pomoci Patroklovi, který jej miloval, pomstíti ho a zemřít nejen za něho, nýbrž i hned za ním; to se bohům velice zalbilo, a proto ho zvláštním způsobem pocítili, že mu byl jeho milovník tak drahý. Aischylos tlaehá, když praví, že Achilleus miloval Patrokla,³¹ on přece byl krásnější nejen než Patroklos, nýbrž zároveň i proti všem ostatním hrdinům, byl ještě bezvousý, a pak byl o mnoho mladší, jak praví Homér. Než zajiště si bohové nadevše váží této statečnosti v lásce, ale více se obdivují a mají zalbení i odměňují, když milovaný projevuje lásku k milovníku, nežli když tak činí milovník k miláčku. Neboť milovník je něco božštějšího než miláček, vždyť v něm je bůh. Proto také Achillea více pocítil než Alkéstidu a poslali ho na ostrovy blažených.
- Tak tedy pravím, že Eros je z bohů i nejstarší, i nejdůstojnější, a nejmocnější dárce zdatnosti a štěstí lidem zažíva i po smrti.
- Takovou si řeč promluvil prý Faidros a po Faidrovi byly proneseny některé jiné, na které se dobře nepamatovali; proto hned vypravoval řeč Pausaniou. Ten prý mluvil takto:

- Myslím, Faide, že není správně stanoven námět našich řečí, když jest jen tak jednoduše uloženo chváľiti Eróta. Kdyby byl totiž Erós jeden, bylo by to správné, takto však – vždyť není jeden; a když není jeden, je správnější napřed určit, kterého jest chváľiti. Proto já se pokusím to opravit a nejprve vyložit, kterého Eróta jest chváľiti, potom ho vychváľiti, jak ten bñh zasluhuje. Všichni víme, že není bez Eróta Afrodité. Ta kdyby byla jedna, jeden by byl Erós; ale poněvď jsou dvě, nutně i Erótové jsou dva. A jak by nebyly dvě ty bohyně? Jedna je staší a bez maky, dcera Úrana, boha nebes, kterou také proto nazýváme Nebeskou, druhá pak mladší, dcera Diova a Dionína, kterou jmenujeme Obecnou.³² Z toho tedy vyplývá, že i Erós, jenž jest pomocníkem této Afrodity, správně by byl jmenován Obecný, druhý pak Nebeský. Chváľiti je třeba všechny bohy, ale pokusme se vylíčit vlastnosti a působnost jednoho i druhého. O každém totiž úkonu platí toto: sám o sobě není ani krásný, ani ošklivý. Tak například, co nyní my děláme, pít, zpívání, rozmlouvání, nic z toho není samo o sobě krásné, nýbrž takovým se stane úkon podle toho, jak je konán: když se koná krásně a náležitě, stává se krásným, když nenáležité, ošklivým. Právě tak ani milování, ani Erós není každý krásný a hoden velebení, nýbrž jenom ten, který pobízí ke krásnému milování.
- b Obecné Afrodity syn je v pravém smyslu obecný a působí zcela náhodně; a to je ta láska, kterou milují lidé všední. Milují pak takoví lidé za prvé právě tak ženy jako hochy, dále pak se jejich lásky vztahují více k tělům než k duším, mimoto k lidem co nejméně rozumným; přitom hledí jen na ukojení, ale nestarají se, co přitom je krásného a co ne. Z toho pak pochází, že všechno konají náhodně, dobré stejně jako opáčné. Vždyť tato láska má původ od bohyně mnohem mladší, než jest druhá, a účastné při svém zrození prvku ženského i mužského. Ale druhý Erós je syn Nebeské bohyně, která za prvé není účastna ženského prvku, nýbrž jen mužského – a to je láska k chlapcům –, a pak je

- staší, prostá bujnosti; proto tedy ti, kdo jsou naplněni duchem této lásky, obracejí se k mužskému pohlaví a milují bytosti přirozeně silnější i rozumnější. A každý by poznal i v samé lásce k hochům ty, kteří jsou čisté puzeni touto láskou; neboť nemilují malých chlapců, nýbrž když už počínají mít rozum – to je přibližně doba prvního pučení vousů. Vždyť kdo počínají milovati od tohoto věku, jsou, myslím, hotovi po celý život být pospolu a společně žít, a ne aby jednoho oklamali, využili jeho mladistvé nerozumnosti, vysmáli se mu a pryč odběhli k jinému. Měl by být i zákon, který by zakazoval milovat nedospělé chlapce, aby nebylo mnoho horlivosti vynakládáno na nejistou věc; neboť je nejisto, jaký bude konec duševního i tělesného vývoje chlapců, zdají dobrý, či špatný. Dobří si ovšem ukládají ten zákon sami dobrovolně, ale bylo by potřeba i tento obecným milovníkům brániti v takové věci, jako jim bráníme, seč jsme, aby se milovali s ženami svobodného rodu. Neboť právě ti způsobili špatnou pověst té věci, takže se někteří lidé osmělují říkati, že je ošklivé býti po vůli milovníkům; mluví tak se zřením na tyto, když vidí jejich neslušnost a nesprávnost, poněvadž přece slušné a řádné konání kterékoli věci by nemohlo být spravedlivě stíháno hanou.
- Zásadní nazírání na lásku v jiných obcích jest snadno pochopiti, neboť je jednoduše vymezeno, ale u nás a v Lakédaimonu je složité. V Élidě totiž a u Boiótů, i všbec tam, kde neznají řečnického umění, platí jednoduchá zásada, že je krásné býti po vůli milovníkům, a nikdo, ani mladý, ani starý, by neřekl, že to je ošklivé – z toho důvodu, myslím, aby nemuseli dělat pracné pokusy a přemlouvat mladé lidi řečí, když řečnění jest to pokládáno za ošklivé – všude tam, kde jsou obyvatelé pod vládou barbarů. Neboť u barbarů pro jejich samovládné zřízení je tato věc pokládána za něco ošklivého, stejně jako filosofofe a záliba v gymnastice; není totiž, tuším, vládcům vhod, aby se v poddaných rodily velké myšlenky nebo silné svazky přátel

- telské a společenské, co obvyčejně způsobuje kromě všech jiných věcí nejvíce právě láska. Poznali to ze své zkušenosti i zdejší samovládcí, neboť Aristogestionova láska a Harmodiova věrná oddanost učinila konec jejich vládě.³³ A tak, kde bylo stanoveny, že je ošklivé být po vůli milovníkům, vyplývá ta zásada ze špatnosti svých původců, totiž ze zřetelnosti vládců a ze zbabělosti poddaných; kde pak byl dán jednoduchý zákon, pokládáti to za krásné, stalo se to duševní leností zákonodárců. Ale u nás je zásada mnohem krásnější nežli u těchto, a jak jsem řekl, není snadné ji vystihnout. Uvažme: prohlašuje se za krásnější milovati veřejně než potají a milovati právě nejlepší jinochy z nejlepších rodin, i kdyby byli ošklivější než jiní; mimoto se milujícímu dostává ode všech neobyčejně pobídky, vyplývající z přesvědčení, že nekoná nic ošklivého; dosáhne-li úspěchu, pokládá se to za čest, nedosáhne-li, za hanbu, a když se snaží o tento úspěch, dává mu veřejné mínění volnost dělati nejpodivnější věci, a přece jest chválen, kdežto kdyby se někdo odvažoval to dělat za jiným účelem, ve snaze dosíci něčeho jiného než právě tohoto spřátelení,³⁴ utřížili by si svrchovanou hanbu. Například kdyby chtěl nabýti od někoho peněz nebo se domoci úřadu nebo nějakého jiného důležitějšího místa, a proto byl hotov dělat takové věci, jaké dělají před miláčky jejich milovníci, kteří se jich snažně a poníženě doprošují, přísahy přisahají, u jejich dveří lehnají a jsou hotovi sloužit jim v takovém otroctví, v jakém by nechtěl být ani žádný otrok, bránili by mu v tom počínání i přátelé, i nepřátelé, tito hanlivým vyčítáním jeho lísání a poníženosti, oni tím, že by ho napomínali a styděli se za něj. Ale u milujícího všechny takové věci mají půvab a veřejným míněním mu je dovoleno konati je bez hanby, jako by dělal něco velmi krásného; nejpodivnější přitom jest, že, jak se aspoň obecně říká, jemu jedinému odpouštějí bozi i křivou přísahu – neboť prý přísaha v lásce učiněná neplatí. Takto i bozi, i lidé dali milujícímu veškerou volnost, jak praví ve-zdejší zásada, a z těchto důvodů bylo lze souditi, že se zde

- v naší obci pokládá za zcela krásné i milovati, i být oddán milovníku. Ale na druhé straně otcové ustanovují nad milovanými hochy dozorce a nedovolují jim, aby mluvili se svými milovníky – to jest úkol paidagógův³⁵ –, a vrstevníci i druhové pomlouvají, vidí-li něco takového, a starší zase pomlouváče nezadržují ani jich nekárají, že nemluví správně; vzhledem k tomu bylo by zase naopak možno si mysleti, že taková věc se zde pokládá za velmi ošklivou. Má se to podle mého mínění takto: ta věc není jednoduchá, a jak bylo řečeno již na začátku, není sama o sobě ani krásná, ani ošklivá, nýbrž když se koná krásně, je krásná, když ošklivě, ošklivá. Ošklivé pak znamená být po vůli špatnému člověku a špatným způsobem, krásně však dobrému a krásným způsobem. Špatný jest onen obecný milovník, který miluje více tělo než duši; také není ani stálý, poněvadž miluje věc nestálou. Neboť když vadne květ těla, které miloval, *odléhá pryč*,³⁶ zahabiv tolik svých řečí a slibů; ale ten, kdo je zamilován do dobré povahy, setrvává po celý život, poněvadž stoupl s tím, co je trvalé. Tyto pak chce náš zákon zjistiť dobrou a krásnou zkouškou a nařizuje jedném z milovníků být po vůli, druhým ubíhati. Proto tedy jako v závodě jedny vybízí honiti, druhým utkati, zkoušeje tím způsobem, ke kterému z obou druhů náleží milovník a ke kterému milovaný. A tak z této příčiny na prvním místě se zásadně pokládá za ošklivé brzy se dáti chytit, aby uplynul delší čas, v němž se vidí dobrý zkušební kámen pro mnoho věcí; dále je ošklivé dáti se chytit penězi a mocným postavením v obci, buď že se někdo poddá útlakům a neodolá, anebo že neodmítne přijímati výhody buď hmotné nebo ve veřejných činnostech; neboť žádna z těchto pohutek nezdá se ani stálou, ani trvalou, nehledíme-li ani k tomu, že z nich nemůže vyrůsti ušlechtilé přátelství. Jediná tedy zbývá podle našeho zákona cesta, má-li být oddán milovaného milovníku krásné. Máme totiž zásadu, že jako u milovníků není, jak jsme viděli, jakékoli dobrovolné otročení milovaným hochům pokládáno za lísání a hanbu, tak

zbyvá ještě jedno jediné dobrovolné otročení prosítě hanby. To je to, které směřuje k zdatnosti.

U nás je totiž zákon, že je-li někdo odhodlán někomu sloužit v naději, že se jeho pomocí zdokonalí buď v některém oboru vědění, nebo v kterékoli jiné části zdatnosti, že také toto dobrovolné otročení není nečestné, ani to není lísání. Tyto dvě zásady, jednak o milování hochů, jednak o lásce k moudrosti a o ostatní zdatnosti, je nutno svěsti v jedno, má-li dojít k tomu, že by se oddání milovaného milovníku stalo krásným. Neboť kdykoli se sejdou milenec a milovaný, každý se svou zásadou, jeden, že podle práva smí v čemkoli sloužit oddanému miláčku, druhý, že podle práva smí v čemkoli povolovati milenci, který jej činí moudrým a dobrym, jeden, který může přispívat k zdokonalení rozumu i k ostatní zdatnosti, druhý, který chce něco získati pro své vzdělání i pro ostatní moudrost: tu při setkání těchto zásad jediné zde jest krásné, aby milovaný byl po vůli milovníku, jinde však nikde. V tomto případě ani dáti se oklamat není nečestné; ale ve všech ostatních případech to přináší hanbu i klamanému, i neklamanému. Neboť jestliže se někdo oddá milenci, kterého pokládá za bohatého, pro bohatství, a pak je oklamán a nedostane peněz, neboť se ukáže, že milenec je chud, je to stejně nečestné; takový totiž ukázal, že by za peníze byl hotov komukoli k jakékoli úsluze, ale to není krásné. A obdobně jestliže se někdo oddá milenci, pokládaje ho za dobrého a domnívaje se, že se i sám stane lepším skrze přátelství s milovníkem, a pak je třeba oklamán, neboť se ukáže, že to je špatný člověk a nemá v sobě zdatnosti, přece jest to zklamání krásné, neboť tu zase i tento, jak vidět, dal nájevo, že by pro zdatnost a pro své zdokonalení všechno každému ochotně učinil, a to zase jest ze všeho nejkrásnější. Takto je každé vyhovování, děje-li se za účelem zdatnosti, vším způsobem krásné.

Takový jest Eros, který se zrodil z Nebeské bohyně, Nebeský, velmi cenný pro obec i pro jednotlivce, a ten nutí milovníka i mi-

lovaného velice pečovali o sebe sama ve směru k zdatnosti; všechny ostatní lásky pocházejí od oné druhé, Obecné. Toto jsem promluvil, pokud bylo bez přípravy možno, jako svůj příspěvek pro tebe, Faide, o Erotovi.

Když Pausanias dokončil,³⁷ měl mluvit, jak vypravoval Aristodemos, Aristofanés; ale tu prý naň přišla škytavka – buď od přeplnění žaludku nebo proč – a on nemohl mluvit, a proto řekl lékař Eryximachovi, který ležel vedle něho: „Eryximachu, musíš mě buď zbavit škytavky, nebo mluvit za mne, dokud sama neprestane.“ – A Eryximachos prý odpověděl: „Učiním oboje; budu mluvit na tvém místě a ty, až se utišíš, na mém. Zatímco budu mluvit, snad tě přejde škytavka, když na delší chvíli zadržíš dech; pakli ne, vyklokej si vodou. A jestliže je velmi silná, vezmi něco, čím bys podráždil nos, a kýchni; když to jednou nebo dvakrát uděláš, přestane, i když by byla velmi silná.“ – Náčez Aristofanés: „Tak můžеш začít a já to udělám.“

Tu tedy prý promluvil Eryximachos takto: Pausanias krásně začal svou řeč, ale ne dosti dobře ji skončil; proto myslím, že se musím pokusiti přidat k ní náležitý konec. Neboť že jest Eros dvojitý, to, myslím, dobře rozlišil; ale že nesídí toliko v lidských duších a netýká se jen krasavců, nýbrž i mnoha jiných věcí a jest i všude jinde, i v tělech všech živočichů, i v rostlinách, a zkrátka v celé přírodě, to jsem, myslím, vyporozoval z vědy lékařské, našeho to umění, jak veliký a podivuhodný je ten bůh a všechno svým působením zasahuje mezi lidmi i bohy. Začnu svou řeč od lékařství, abychom také vzдали poctu tomuto umění.

Již přirozená povaha těla chová v sobě tohoto dvojího Erota; neboť zdravý stav těla a nemocný jsou nesporně vespolek různé a nepodobné; ale nepodobné dychtí a touží po věcech nepodobných. Jiná tedy jest touha a láska v tom, co je zdravo, jiná v nemocném. A jako Pausanias právě řekl, že krásné jest

- c byti po vůli lidem dobrým, ale ošklivé lidem nezřízeným, tak také i při tělech samých jest krásné a nutné vyhovovati dobrým a zdravým stavům každého těla – a to jest, čemu se říká lékařství –, ale špatným a nezdravým hověti je ošklivé, a kdo chce byti odborníkem v tom umění, musí jim odpráti. Jest totiž věda lékařská, abych se stručně vyjádřil, věda o touhách těla, co se týče naphlování a vyprazdňování, a kdo umí mezi nimi rozpoznávati krásnou a ošklivou touhu, ten je nejzpůsobilejší k lékařství, a kdo umí způsobiti změnu, že na místo jedné touhy v těle nastoupí jiná, a tam,³⁸ kde není touha, ale měla by být, dovede ji vzbudit, a když tam je, ji odstranit, to by byl dobrý odborník. Neboť musí byti s to, aby zcela nepřátelským živlům v těle způsoboval přátelství a vzájemnou touhu. Nepřátelské jsou živly navzájem protivné, studené teplému, hořké sladkému, suché vlhkému a tak i všechny ostatní; náš praotec Asklépios tím, že uměl mezi těmito živly zjednatí lásku a svornost, jak říkají naši básníci a jak já věřím, založil naše umění.

- 187 Všeckere tedy lékařství je podle mé řeči řízeno skrze tohoto boha a právě tak i umění gymnastické a zemědělské; že je tomu právě tak s hudbou, jest patrné každému na první pohled, jak snad chce říci i Hérakleitos, ač se dobře nevyjadřuje. Práví totiž, že jedno, obsahující v sobě různost, je samo se sebou ve shodě, jako harmonie luku nebo lry. ³⁹ Ale je velmi nelogické říkat, že harmonie chová v sobě různost nebo že se skládá z věcí ještě se různících. Snad chtěl říci to, že vznikla ze zvuků dříve se různících, vysokých a hlubokých, které však později byly uvedeny v souhlas působením hudebního umění. Vždyť přece by nemohla byti harmonie z prvků dosud ještě se různících, vysokého a hlubokého, neboť harmonie jest souzvuk, souzvuk pak je jakási shoda – aby však shoda byla mezi věcmi se různícími, dokud se různí, je nemožno; avšak zase, co se různí a neshoduje, nemůže projevit harmonii. Tak také i rytmus vznikl z prvku rychlého a pomalého, jež se dříve různily,

- později však se uvedly v soulad. A jako tam lékařství, tak zde hudební umění vkládá do všech těchto prvků souhlas tím, že u nich způsobilo touhu a svornost: a tak i hudební umění je nauka o touhách týkajících se harmonie a rytmu. A v složení harmonie a v rytmu samém o sobě není těžko rozpoznávati touhy a není tam ještě onen dvojitý Eros; ale když jde o skutečně užívání rytmu a harmonie pro lidi, buď v tvůrčí činnosti, což nazývají skládáním, nebo při náležitém používání vytvořených melodií a meter, co bylo nazváno músicou vzdělaností, tu je věru věc nesusadná a vyžaduje dobrého odborníka. Neboť tu se opět vrací tatáž myšlenka, že aby se stávali řádnějšími, kteří ještě takoví nejsou, mají řádným lidem vyhovovati a dávat pozor na jejich lásku; a to je onen krásný, nebeský Eros, syn nebeské músy, Úranie. Ale Obecný Eros jest syn músy Polymnie;⁴⁰ tuto lásku musí člověk přenášet na žádoucí osoby opatrně, aby užil její slasti, ale nezpůsobil žádné nezřízenosti, jako v našem umění je velmi důležité dobře zacházeti s žádostmi, které se týkají kuchařského umění, aby se užilo slasti bez nemoci. Tedy i v músicím umění, i v lékařství, i ve všech ostatních věcech lidských i božských je třeba, pokud možno, dávat pozor na obojího Erosa; neboť oba všude tam jsou. Vždyť i roční počasí ve svém složení jsou plna těchto obou Erotů, a kdykoli věci, o kterých jsem právě mluvil, teplo, sucho, studeno, vlhko, dosáhnou ve svém vzájemném poměru řádné lásky a dostane se jim rozumné harmonie a směsi, přinášejí pohodu a zdraví lidem i ostatním živočichům a rostlinám, a nic jim neuškodí; ale když onen nezřízený Eros nabude nadvlády nad ročními časy, nadělá mnoho zhouby a škody. Neboť z takových příčin obyčejně vznikají mory a mnoho jiných různých nemocí, jak mezi živými tvory, tak mezi rostlinami; tak i jinovatka a krupobití a obilní rez vzniká z rozpinavosti a nezřízenosti takovéhoto živlu ve vzájemném poměru jejich tuh, jehož znalost, týkající se oběhu hvězd a ročních počasí, se nazývá astronomie. Mimo to i všechny oběti a úkony podříze-

- né věštecství – v tom se zakládá společenství mezi bohy a lidmi – neobsahují nic jiného než ochranu a léčení Eróta. Všechna totiž bezbožnost obyčejně vzniká, když někdo neslouží řádnému Erótu, neváží si ho a nedává přednost ve všem svém jednání jemu, nýbrž onomu druhému, a to v poměru k rodičům živým i zemřelým, i k bohům; proto jest úkol všeteckého umění, dávati pozor na Eróty⁴¹ a léčiti je a na druhé straně je zase všetecké umění tvůrcem přátelství mezi bohy a lidmi pro svou znalost tuh lidských, pokud se vztahují k spravедности a zbožnosti.

- Takto má všechn Erós mnohonásobnou a velikou, ano spíše slovem všechnu moc, ale ten, který se uplatňuje s rozumností a spravедností ve věcech dobrých jak u nás, tak také u bohů, ten má nejvyšší moc, způsobuje nám všechno štěstí a čini, že můžeme žít v družnosti a být milí jak sobě navzájem, tak i vyšším nás bytostem, bohům. Tu snad jsem i já ve své chaloučce na Eróta mnoho vynechal, ale ne úmyslně. Ale jestliže jsem něco vynechal, na tobě jest, Aristofane, to doplniti; nebo chceš-li snad nějak jinak mluvit ke cti toho boha, mluv, když také tě už přešla škytavka.

- 189 Tu prý přejal řeč Aristofanés a pravil: Ba věru přešla, ale dítě ne, dokud jsem proti ní neužil kýchnutí, takže se divím, že pořádek těla vyžaduje takového hřmotu a dráždění, jako je kýchnutí; jistě hned přešla, když jsem proti ní užil kýchnutí.

- Na to Eryximachos: Dobrý muži, Aristofane, co to děláš? Dělaš vtipy, když máš pronésti řeč, a donucuješ mne, abych byl strážcem tvé řeči, řekneš-li něco k smichu; a přece bys mohl mluvit pokojně.

Aristofanés se zasmál a řekl: Máš pravdu, Eryximachu, a odvolávám svá slova. Ale nehildej mne, neboť já se bojím, aby má nynější řeč nezbudila ne smích – to by bylo dobré a slušelo by to mé múse⁴² –, nýbrž posměch.

Myslíš, Aristofane, že dáš ránu a utečeš? Dej si pozor a mluv,

- nezapomínaje, že budeš podroben posudku. Možná že tě propustím, uznám-li za dobré.

- Ano, Eryximachu, pravil prý Aristofanés, hodlám opravdu mluvit jinak, než jsi mluvil ty a Pausanias. Mně se totiž zdá, že lidé vůbec nepozorovali sílu boha lásky, neboť kdyby ji viděli, byli by mu vystavěli největší chrámy i oltáře i přinášeli by mu největší oběti, ne jako nyní, kdy se nic takového pro něho nedělá, ačkoli se to má dělat spíše než co jiného. Neboť on je z bohů nejlidumilnější, jest pomocníkem lidí a lékařem toho, co musí býti vyléčeno, aby lidské pokolení žilo v dokonalém štěstí. Já se tedy pokusím vyložiti vám jeho význam a vy pak budete učíteli ostatních. Nejprve musíte poznat lidskou přirozenost a její osudy. Za dávných dob totiž nebyla naše přirozenost taková, jako je nyní, nýbrž jinací. Za prvé bylo troji pohlaví lidí, ne jako je nyní dvojí, mužské a ženské, nýbrž ještě k tomu bylo třetí, složené z těchto obou, z něhož nyní zbyvá jen jméno, ale ono samo vymizelo; bylo totiž tehdy jedno pohlaví androgynů,⁴³ co do podoby i jména složené z obého pohlaví, mužského a ženského; ale to je nyní pouhé jméno, kterého se užívá ve smyslu hanlivém. Dále byl tvar každého člověka zcela válcovitý, s oblymi zády i boky; člověk měl čtyři ruce a právě tolik i nohou a dva obličje na okrouhlém krku, ve všem stejné; hlavu pak u těchto obou obličejů, obrácených v opačné strany, jednu a čtyři uši; dále měl dvoje pohlavní ústroje a obdobné i všechno ostatní. Chodili jednak zpřímá jako my, na kteroukoli stranu chtěl, ale když se dal do rychlého běhu, tu jako když akrobati dělají kruhové přeměny i s nohama rovně nataženými, rychle se kutálel, odtrážeje se osmi končetinami, které tehdy měl. Trojí pohlaví takovéhoho způsobu bylo proto, že mužské pocházelo původně od slunce, ženské od země a to, které bylo složeno z obou, od měsíce, poněvadž i měsíc má něco společného s oběma: a kulatí byli ti tvorové sami i jejich chůze se děla v kruzích, poněvadž byli podobni svým rodičům. Byli hrozni svou mohutností a silou a zpujnu

190

- 190 b

- měli mysl, i odvážili se učiniti útok na bohy; co vypravuje Homér o Efialtovi a Ólovi,⁴⁴ to platí o nich, že se pokoušeli vystoupiti na nebesa, aby napadli bohy. Tu se radili Zeus a ostatní bozi, co s nimi učiniti, a byli na rozpacích; neboť ani je nemohli pobiti a jako Giganty docela zahladiti jejich pokolení blesky – vzdýt to by bylo zničení všech poct a obětí, přinášených jim od lidí –, ani je nemohli nechat v takové bujnosti. Konečně Zeus rozmysliv se pravil: „Zdá se mi, že jsem našel prostředek, jak by lidé zůstali, a přece odložili svou nevázanost, a to tak, že by se stali slabšími. Nyní totiž rozetnu každého z nich ve dvě a hned budou jednak slabší, jednak nám užitečnější, protože se zvešší jejich počet, a budou chodit rovně po dvou nohách. A jestliže se ještě budou zdát příliš bujní a nebudou chtít žít v pokoji, opět je rozetnu ve dvě, takže budou chodit, poskakující jen na jedné noze.“ Po této řeči rozkřájoval lidi ve dvě, jako se rozkřájují oskeruše k nakládání nebo jako se krájejí vejce vlasem; a koho rozkrojil, kázal Apollónovi otočiti každému obličej a zbylou polovici šije na stranu řezu, aby byl člověk skromnější, dívaje se na své rozpuhlení, a také jinak všechno léčiti. A ten každému otáčel obličej, a stahuje odevšad kůži na tu část těla, která se nyní jmenuje břicho, jako se dělá se sdrhovacími vaky, svazoval ji v jediný uzel, kterému říkají pupek. A čtené vrásky většinou uhladil a také hrudť upravil nějakým takovým nástrojem, jakým obuvníci uhlazují na kopytě záhyby kůže; jen něco málo jich nechal, ty, které jsou právě na břiše kolem pupku, na památku toho, co se kdysi dávno s člověkem stalo.
- Když tedy původní těla byla rozřata na dvě, toužila každá polovice po své polovici, scházely se, objímaly se rukama i spleťaly se k sobě vespolek, toužíce spolu růsti, a přitom umíraly hladem i jinými následky nečinnosti, poněvadž neměly chuti k žádné práci jedna bez druhé. A kdykoli některá z polovic změnila a druhá zůstala naživu, ta, která zůstala, hledala jinou polovici a k té se přivíjela, ať našla polovici původní

- celé ženy – kterou nyní nazýváme ženou –, ať muže; a taklynuly. Tu Zeus, smilovav se nad nimi, pomůže jim jiným způsobem a přeloží jejich pohlavní ústroje dopředu – neboť až dotud i ty měly vně a semene nevkládaly do svých těl vespolek, ani z nich nerodily, nýbrž do země, jako cikády –, přeložil tedy jejich pohlavní ústroje takto dopředu a zařídil skrze ně rozplodování v lidech navzájem, skrze ústroj mužský v ženském, za tím účelem, aby při spojení muže s ženou plodily, a vznikalo tak potomstvo; pakli by se setkal muž s mužem, aby aspoň nastávalo nasycení z toho styku a uklidnění a aby se obraceli ke svým pracím a starali se též o ostatní potřeby života. Jest tedy již od tak dávne doby lidem vrozena láska, spojovatelka staré přirozenosti, která se snaží učiniti jedno ze dvou a lidskou přirozenost uzdravit.
- Tedy každý z nás jest *symbolon*,⁴⁵ půlka člověka, poněvadž vznikl jeho rozřiznutím, podobně jako ryby platýsi,⁴⁶ z jednoho se stali dva; a tu každý stále hledá svou polovici. A tu všichni mužové, vzniklí rozřiztím onoho celku, který se tehdy nazýval androgyn, jsou milovníci žen a z tohoto druhu pochází většina cizoložníků a také všechny ženy milovné mužů a cizoložné vznikají z tohoto druhu. Ale ženy, které jsou částí původní celé ženy, ty si nevíšimají valně mužů, nýbrž spíše jsou obráceny k ženám a z tohoto druhu vznikají milovnice žen. Kdo jsou však částí původního muže, touží po mužském pohlaví, a pokud jsou malými chlapci, milují muže, poněvadž jsou úseky mužské bytosti, a rádi vedle mužů lehají a s nimi se objímají; to jsou nejlepší z chlapců i jinochů, poněvadž jsou svou přirozeností nejmůžnější. Někteří ovšem o nich říkají, že jsou nestoudní, ale to není pravda; neboť to nečiní z nestoudnosti, nýbrž puzení svou neobjačností, statečností a svým mužstvím, milující to, co je jim podobno. Velikým důkazem té věci jest toto: když dorostou jediné takové se stávají muži platnými pro veřejný život. A když dospějí mužného věku, milují chlapce, kdežto o snátky s ženami a o oplození dětí se z přirozeného

- pudu nestarají a musí k tomu býti nuceni zákonem; ale stačí jim pospolu trávit život bez ženění. Vůbec tedy se takový muž stává milovníkem hochů a láskou milovníků, oblibuje si po každé bytost příbuznou. A tu kdykoli milovník hochů nebo kdokoli jiný nalezne právě onu svou polovici, tehdy jsou úžasně uchváćeni přátelstvím, příbuzností i láskou a nechťjí se takřka ani na okamžik od sebe odloučiti. To jsou ti, kteří zůstávají pospolu po celý život, přičemž by ani nedovedli říci, čeho chtějí od sebe navzájem dosáhnouti. Neboť nikdo by si nepomyslí, že to je smyšlné milování a že se pro toto druh s druhem rád stýká s takovou horlivostí; ale je patrné, že duše jednoho i druhého chce něco jiného, co nemůže říci, ale tuší, co chce, a skrytě naznačuje. A když tak spolu leží na jednom místě, tu kdyby k nim přistoupil Héfaistos se svými nástroji a otázal se: „Čeho chcete, lidé, dosáhnouti jeden od druhého?“ – a kdyby byli na rozpacích a on se opět otázal: „Toužíte snad po tom, abyste byli co nejvíce spolu, že byste se ani v noci, ani ve dne druh od druhu neodlučovali? Jestliže po tom toužíte, chci vás dva stavít a svařit v jeden celek, že se dva stanete jedním a po celý život budete jako jedna bytost žít společně, a až zemřete, i tam v Hádu budete po společné smrti jeden místo dvou; nuže, vizte, zdali si tohoto přejete a zdali budete spokojeni, jestliže toho dosáhnete“ – jistě by po těchto slovech ani jeden neřekl, že ne, a neprojevil by jiného přání, nýbrž by se domníval, že slyší právě to, po čem už dávno toužil, aby se spojil a stával s tím, koho miluje, a ze dvou bytostí aby se stala jedna. Příčinou toho jest to, že taková byla naše dávná přirozenost a byli jsme celí: tedy touha a snaha po celku se jmenuje láska. Dříve, jak už jsem řekl, byli jsme jeden celek, ale nyní jsme byli pro svou nespravedlivost od boha rozděleni jako Arkadové od Lakedaimoňanů;⁴⁷ tu jest obava, nebudeme-li se náležitě chovati k bohům, abychom nebyli ještě jednou rozšířnuti a abychom pak nechodili jako postavy vypočtené na reliéfech v profilu, rozpolceni po délce nosu.⁴⁸ Ale právě

193

- proto má každý muž vybízet každého ke zbožnosti, abychom se tohoto uvarovali a dosáhli onoho, k čemu nás vede náš náčelník a velitel Eros. Tomu ať se nikdo neprotiví – protiví se, kdo koná věci bohům nelibé –, neboť získáme-li si lásku a milost tohoto boha, nalezneme své miláčky a setkáme se s nimi, což se nyní stává jen málo lidem. A ať mne nepřeruší Eryximachos, obraceje má slova v žert, že totiž myslím Pausaniu a Agathóna – snad i tito náležejí mezi takové a vsuktku jsou oba mužské přirozenosti –, já však to pravím obecně o všech mužích i ženách, že tak by se stalo naše pokolení blaženým, kdybychom došli cíle lásky a každý nalezl svého miláčka, navrátě se ke své bývalé přirozenosti. Jestliže je toto vůbec nejlepší, je za nynějšího stavu nutně nejlepší to, co se tomuto nejvíce blíží, to jest nalézti si miláčka, který by byl podle naší myslí. Jako původce toho bychom právem velebili Erosu; ten i v přítomné době nám nejvíce prospívá, veda nás k tomu, co jest nám vlastní, i pro budoucnost nám podává největší naděje, že budeme-li prokazovati úctu bohům, uvede nás v naši dávnou přirozenost, vyléčí nás, a tak nás učiní blaženými a šťastnými.
- To jest, Eryximachu, má řeč o Erótovi, jiná než tvá. Nuže, jak jsem tě prosil, obracej jí v žert, abychom si poslechlí i zbývající, co každý z nich řekne, nebo spíše oba ostatní, neboť zbývá již jen Agathón a Sókratés.
- Poslechnu tě, pravil prý Eryximachos, neboť se mi tvá řeč velmi líbila. A kdybych nevěděl, že Sókratés a Agathón jsou tak silní ve věcech lásky, velmi bych se bál, že jim bude těžko mluvit, když bylo proneseno tolik řečí a tak rozmanitých; takto však přece nemám strachu.
- Tu řekl Sókratés: Tobě samému se to dobře zápasilo, Eryximachu; ale kdyby ses ocíl v tom stavu, v jakém jsem nyní já a v jakém budu snad ještě více, až i Agathón promluví dobrou řeč, jistě by ses bál a bylo by ti všelijak, jako právě je nyní mně.

194

Učarovat mi chceš, Sókratate, řekl prý Agathón, abych byl rozčilen myšlenkou, že všichni posluchači mají velké očekávání, že pronesu něco krásného.

- b Špatnou paměť bych měl, Agathóne, odpověděl prý Sókratés, kdybch myslil, že budeš rozčilen v této chvíli kvůli několika nám lidem, když přece jsem viděl tvou odvahu a srdnatost, s jakou jsi vystupoval na pódiu spolu s herci a podíval ses tvář v tvář tak četnému obecenstvu,⁴⁹ před kterým jsi měl přednést svou skladbu, a ani dost málo ses nezalekl.

Jak to myslíš, Sókratate? pravil Agathón, mám snad tak plnou hlavu obecenstva, abych nevěděl, že soudný člověk se musí více bát několika málo lidí rozumných než mnoha nerozumných?

- c Zajisté bych nečinil dobře, Agathóne, kdybch se o tobě domýšlel něčeho neslušného; naopak dobře vím, že kdyby ses setkal s několika lidmi, které bys pokládal za moudré, že bys jich dbal více nežli ostatního množství. Ale my asi bohužel neznáme mezi takové – vždyť jsme byli také tam a byli jsme částí toho množství –, ale kdyby ses setkal s jinými, moudrymi, jistě by ses jich ostýchal, kdyby sis snad myslil, že děláš něco ošklivého; co tomu říkáš?

Máš pravdu.

A obyčejných lidí by ses neostýchal, kdyby sis myslil, že děláš něco ošklivého?

- d Tu prý vskočil do řeči Faidros a pravil: Milý Agathóne, budeš-li odpovídat Sókratovi, bude mu jedno, co a jak se zde děje, jen když bude mít někoho, s kým by rozmlouval, zvláště bude-li ten někdo krásný. Já sice rád poslouchám Sókratovy rozmluvy, ale musím se starat o oslavu Erotá a dostat od jednoho každého z vás po řeči; až tedy oba dáte bohu, co mu náleží, pak si rozmlouvejte.

- e Dobře máš, Faidre, pravil Agathón, a nic mi nepřekáží mluvit; vždyť rozmlouvat se Sókratem budu mít i jindy často příležitost.

Já tedy chci nejprve povědět, jakým způsobem mám mluvit, a potom mluvit. Neboť se mi zdá, že všichni řečníci přede mnou neslavili boha samého, nýbrž velebili lidi pro ta dobra, která jim ten blh způsobuje; ale jaký jest sám darce, nikdo neřekl. Jediný správný způsob každé chvalofěči o každém je vložiti, jaký jest a jaké věci způsobuje ten, jehož se řeč týká. Takto tedy i my při Erotovi musíme vychváliiti nejprve jeho samého, jaký jest, potom jeho dar. Nuže, já pravím, že Eros je ze všech blažených bohů – smí-li se to říci bez hříchu a bez pohoršení – nejbláženější, poněvadž je nejkrásnější a nejlepší. Je nejkrásnější, protože je takovýto. Za prvé je z bohů nejmladší, Faidre. Veliký důkaz toho podává on sám, když kvapem utíká před stářím, které jest, jak patno, rychlé; aspoň nás dostihuje rychleji, než je žádoucí. K tomu má Eros již svou přirozenost odpor a ani zdaleka se k němu nepřibližuje. Ale s mladými lidmi stále se stýká a jest; neboť dobře praví staré přísloví, že rovný rovného si hledá. Ačkoli tedy já s Faidrem v mnohých jiných věcech souhlasím, v tomto s ním nesouhlasím, že by byl Eros starší než Kronos a Lapetos,⁵⁰ nýbrž tvrdím, že je nejmladší z bohů a věčně mlád, a ty staré příběhy, které vypravuji o bozích Hésiodos a Parmenidés, že se staly působením Nutnosti, a ne Erotá, ač jestliže je pravda, co ti básníci vypravují; neboť nebylo by se dělo mezi nimi navzájem vykleštvání a spoutávání a mnoho jiných násilností,⁵¹ kdyby byl mezi nimi Eros, nýbrž přátelství a mír, jako je nyní, od té doby, co Eros kraluje nad bohy. Jest tedy mlád a mimno to hebký; bylo by však potřeba básníka, jako byl Homér, aby vyličil jeho hebkost. Neboť Homér praví o Até,⁵² že to je bohyně a hebká – aspoň nohy její že jsou hebké –, slovy

její nohy jsou hebké, neb po zemi nikdy

ona nestoupá v chůzi, však po hlavách mužů jen kráčí.

Myslím, že dobrým důkazem tu vysvětluje její hebkost, že totiž nechodí po tvrdém, nýbrž po měkkém. Nuže, tohoto důkazu užíváme i my o Erotovi, že jest hebký. Neboť nechodí po zemi

ani po hlavách, které nejsou právě měkké, nýbrž chodí a sídlí v tom, co je na světě nejměkčí. Vždyť si zakládá své sídlo v srdcích a duších bohů i lidí, a to zase ne napořád ve všech duších, nýbrž u které nalezne tvrdé srdce, od té odchází, u které měkké, tam se usazuje. A co se stále dotýká nohama i všim jen nejměkčího z nejměkčích věcí, nutně jest nejhebější. Je tedy nejmladší a mimo to pružné podoby. Neboť by se nemohl všude přivínovati, ani nepozorovaně vcházeti v každou duši a odcházeti, kdyby byl tuhý. O úměrné a pružné jeho podobě dobře svědčí jeho způsobnost, kterou podle obecného mínění Eros vyniká nad všechny bohy; neboť mezi nezpůsobností a Erótem jest ustavičně vzájemný boj. Krásu jeho pleti ukazuje to, že žije stále mezi květy, neboť co nemá květů a co odkvetlo, ať je to tělo nebo duše nebo cokoli jiného, na tom se neusazuje Eros, ale kde je místo kvetoucí a vonné, tam se usazuje i bydlí.

- O kráse našeho boha toto postací, ač ještě mnoho zbývá; ale dále jest mluvíti o zdatnosti Erótové, hlavně že Eros nekřivdí ani bohu, ani člověku a také jemu není křivděno ani od boha, ani od člověka. Neboť ani když sám něco trpí, netrpí to násilím – vždyť násilí se nedotýká Eróta –, ani když sám je činný, neužívá násilí – neboť Erótovi se každý ve všem podřizuje dobrovolně; to pak, v čem člověk dobrovolně vyhoví vůli jiného, nazývají *zákony, králové obce*,⁵³ spravedlivým. Vedle obecného souhlasu je totiž uměřenost ovládnání rozkoši a chťičů, ale žádná rozkoš není silnější nad Eróta; jestliže tedy ostatní jsou slabší, jsou patrně ovládnány od Eróta a on jim vládne, a když tedy Eros vládne rozkošim a chťičům, jest jistě nad jiné uměřený. A také statečností *se ani Arés nestaví proti Erótovi*.⁵⁴ Neboť nedrží v moci Eróta Arés, nýbrž Eros Areta – láskou k Afrodité, jak se vypravuje⁵⁵ –, silnější pak jest ten, kdo drží v moci, než kdo je držen; kdo tedy vládne nad nejstatečnějším z ostatních, jest patrně ze všech nejstatečnější.

O spravedlnosti a uměřenosti i statečnosti našeho boha jsme tedy promluvíli a zbývá ještě promluvíti o moudrosti; nuže, pokusme se i zde splhniti svůj úkol, pokud je možno. A za prvé – abych i já pocítil naše umění jako Eryximachos své – ten bůh jest básníkem, a to tak velice moudrým, že i jiného jím učíní; aspoň každý se stává básníkem, *byl cizí dřív byl všemu umění*,⁵⁶ kohokoli se dotkne Eros. Těto věci můžeme vhodné užiti za důkaz pro to, že Eros je dobrý umělec vůbec ve všem tvoření musicím;⁵⁷ neboť co kdo buď nemá, nebo neumí, nemůže druhému dát, ani jiného tomu naučit. A co se týče tvoření všech živoků, kdo bude popírat, že to není projev moudrosti Erótovy, kterou vznikají a rodí se všichni živí tvorové? Nebo v odborných uměních, což nevíme, že komu se stane tento bůh učitelem, ten se stane znamenitým a slavným, koho se však Eros nedotkne, že zůstává neznám? Umění střelecké, i lékařské, i věstecké vynalezl Apollón za vedení touhy a lásky, takže i on je patrně žákem Erótovy, i můsy v uměních musických a Héfaistos v kovářství, Athéna v předení a tkaní a Zeus v umění vlásti nad bohy i nad lidmi. Proto také nastal řád mezi bohy, když mezi ně přišel Eros, láska, rozumí se láska ke kráse – neboť ošklivost nevzbuzuje lásky –, ale předtím, jak jsem na počátku řekl, se mezi bohy podle vypravování děly mnohé hrozné věci, protože kralovala Nutnost; ale když se narodil tento bůh, z lásky ke krásnu vzešlo všeliké dobro bohům i lidem.

Takto je podle mého mínění. Faidre, Eros za prvé sám nejkrásnější a nejlepší, a pak i pro jiné je původcem podobných vlastností. Napadá mě i ve verších říci, že tento jest, který působí

*lidem na zemi mír a na moři hladinu tichou,
na lože ukládá větry a spánek v útrapách dává.*⁵⁸

On nás zbavuje cizosti, naplňuje družností, svádí všecky takovéto přátelské schůzky a jest vůdcem při slavnostech, při

sborových zpěvech i tancích, při obětech; propůjčuje jemnost, vylučuje hrubost; štědrý je láskou, skoupý neláskou; je milostivý a dobrý; žádoucí pohled moudrým, předmět obdivu bohům; touží po něm neúčastní, cení si ho účastní; jest otem přepychu, jemnosti, rozkoše, vděků, touhy, stesku; stará se o dobré, nestará se o zlé; v strachu, v seči, v stesku, v řeči jest kormidelníkem, bojovníkem, druhem i ochráncem nejlepším, ozdobou všech bohů i lidí, vůdcem nejkrásnějším a nejlepším, jehož má následovat každý muž s krásným připevováním, účastně se písně, kterou zpívá a kterou okouzluje mysl všech bohů i lidí.

To jest má řeč, Faidre, kterou věnuji Erótovi, na jedné straně hravá, na druhé straně však přiměřeně vážná, pokud mé síly stačí.

198 Když Agathón domluvil, ozvala se – jak vypravoval Aristodémus – hlučná pochvala všech přítomných, že řeč mladého muže slušela jemu samému i bohů. Tu řekl Sókratés, pohlednuv na Eryximacha: Nuže, synu Akúmeniv, ještě snad myslíš, že planý je již dejší dobu můj strach? Nebyl jsem spíše dobrým věštcem, když jsem před chvílí říkal, že Agathón pronese řeč neobyčejně krásnou a já že budu v úzkých?

V jedné věci – odpověděl Eryximachos – myslím, že jsi byl dobrým věštcem, že totiž Agathónova řeč bude dobrá; ale v druhém, že budeš v úzkých, to nemyslím.

b Jak bych nebyl v úzkých, můj drahý, řekl Sókratés, i já, i kdokoli jiný, když mám mluvit po tak krásné a bohaté řeči? Ostatní její části nebyly stejnou měrou podivuhodné, ale na konci ta krása slov i věi – kterého posluchače by nebyla uchvátíla? Když si pomyslí, že sám nedovedu ani přibližně něco tak krásného promluvit, studem bych málem utekl, kdybych měl kam. Ta řeč mě upomínala na Gorgiu, takže jsem měl pocit jako Homérův hrdina: bál jsem se, aby mi Agathón nakonec nepustil ve své řeči na mou řeč hlavu Gorgiovu, hrozného řečníka,⁵⁹ a neproměnil mě v němý kámen. A uvědomil jsem

si, jak jsem byl tehdy směšný, když jsem vám sliboval, že spolu s vámi pronesu chvalořeč na Eróta, až na mne dojde, a tvrdil, že jsem dobrý odborník ve věcech lásky; vždyť vidím, že jsem naprosto neměl ponětí, jaká má být chvalořeč, ať se týká čehokoli. Myslí jsem totiž ve své zpodlosti, že se má o každém předmětu chvalořeči mluvit pravda a to že má být hlavní věc, z té pravdy pak že je třeba vybírat nejkrásnější věci a podávat je co nejladněji; proto jsem si velice zakládal na tom, že promluví dobrou řeč, když znám pravý pojem chvalořeči vůbec. Ve skutečnosti však, jak se podobá, není krásná chvalořeč toto, nýbrž něco jiného, totiž zahrnouti předmět chvály nejvelkolepějšími a nejkrásnějšími vlastnostmi, ať už jsou ve skutečnosti takové nebo ne; jsou-li nepravdivé, na tom tedy nic nezáleží. Patrně bylo napřed řečeno, jak se podobá, aby každý z nás promluvil jen zdánlivou chvalořeč na Eróta, a ne skutečnou. Proto asi sbíráte kdekerou myšlenku a zahrnujete jimi Eróta a říkáte, že jest takový a takový a že to a to působí, aby se ukázal co nejkrásnějším a nejlepším, rozumí se těm, kteří ho neznají – přece ne známým –, a chvalořeč je dobrá a důstojná. Ale já jsem tedy neznal náležitěho způsobu chvalořeči a v té neznalosti jsem vám slíbil, že i já ji pronesu, až na mne dojde. *Jazyk tedy slíbil, ale srdce ne;*⁶⁰ nuže, nechme toho. Nechci už pronášet chvalořeč tohoto způsobu – vždyť bych to nedovedl –, ne, nýbrž hodlám říci po svém způsobu jen pravdu, chcete-li bez úmyslu zavodit se svými řečmi, abych si neutřížil smíchu. Nuže hleď, Faidre, zdali je potřeba i takové řeči, v které by bylo slyšet jen pravdu o Erótovi, která však by byla výběrem i uspořádáním slov taková, jak by se právě nahodilo.

Tu prý ho Faidros i ostatní vybízeli, aby mluvil tak, jak by sám pokládal za vhodné.

Ještě mi, Faidre, dovol otázení se na něco málo Agathóna, abych se s ním dohodl a pak mluvil.

I dovoluji, řekl prý Faidros, jen se taž. Potom prý začal Sókratés asi takto:

Podle mého mínění zcela dobře jsi pravil na začátku své řeči, milý Agathone, že nejprve jest ukázati vlastnosti samotného Erosa a potom jeho působení. Tento úvod se mi velmi líbí. Nuže, když jsi tolik krásně a skvěle vložil o Erotovi, jaký jest, řečni mi ještě i toto: Zdalipak Eros jakožto láska a touha má vztah k něčemu, či nemá? Netáži se snad potom, či je, ^o zdali je syn některé matky nebo některého otce – neboť směšná by byla otázka, zdali je Eros láska matčina nebo otcova –, nýbrž jako kdybych se v stejném smyslu tázal na otce, zdali je otec otcem něčím, či ne, tu bys mi jistě řekl, kdybys chtěl dobře odpověděti, že otec je otcem buď syna, nebo dcery; či ne?

Ovšem, odpověděl Agathón.

A matka snad právě tak?

Přivědčil i k tomu.

Tedy mi ještě odpověz na něco více, řekl Sókratés, abys lépe pochopil, co chci. Což kdybych se tě tázal: A jak bratr jakožto bratr jest bratrem něčím, či ne?

Řekl, že ano.

Ne-li bratra nebo sestry?

Souhlasil.

Nuže pokus se pověděti i o Erotu. Má Eros jakožto láska vztah k něčemu, či nemá?

Ovšem že má.

200 K čemu, to si zatím uschovej ve své paměti, pravil prý Sókratés; řečni jen tolik, zda Eros touží po tom, k čemu se vztahuje, či ne?⁶²

Ovšem.

Zdalipak touží a cítí lásku, když předmět své touhy a lásky má, či když ho nemá?

Podobá se, že když nemá.

b Hleď, pravil Sókratés, nemá-li se místo „podobá se“ spíše říci, že je nutné, že toužící podmět touží po tom, co nemá, sice že netouží, jestliže mu to nechybí. Mné se totiž až kupodivu zdá, Agathone, že to je nutné, a co tobě?

I mně se tak zdá.

Dobře. Chtl by tedy snad nějaký velikán být veliký nebo silák silný?

Podle toho, co jsme uznali, to není možno.

Ano, vždyť přece by to nechybělo tomu, kdo by byl takový.

Máš pravdu.

Ale i kdyby si silák přál býti silný, pravil Sókratés, a rychlý býti rychlý a zdravý býti zdrav, tu by si snad někdo pomyslíl vzhledem k těmto případům a všem podobným, že lidé, ač jsou taková a mají to, přece touží po tom, co mají – abychom se nedali zmašti, proto to pravím – títo lidé, rozumíš-li, Agathone, nutné ovšem mají v přítomné chvíli všechno to, co mají, ať už si toho přejí, nebo ne, a kdo by také po tomto toužil? Ale kdykoli někdo praví: Já jsem zdrav a přejí si býti zdrav, jsem bohat a přejí si býti bohat a toužím právě po tom, co mám, řekli bychom mu: ty, člověče, který máš bohatství, zdraví i sílu, chceš mít tyto věci i pro budoucnost, neboť v přítomné době je máš, ať si jich přeješ, nebo nepřejíš; tedy kdykoli říkáš „toužím po tom, co mám“, nic jiného patrně nepravíš než toto: „Přejí si, abych měl i pro budoucí čas to, co mám nyní.“ Nemusil by přivědčiti?

Agathón souhlasil.

Tu prý řekl Sókratés: Tedy zjistiť je to i zde touha po tom, co člověku ještě není pohotově a co nemá, totiž aby se mu ty věci zachovaly a byly v jeho majetku pro budoucí čas.

Ano.

Tedy i tento, i každý jiný, kdo touží po něčem, touží po tom, co mu není pohotově a co není v jeho majetku; to, co nemá a co sám není a čeho se mu nedostává, to jsou předměty touhy a lásky, ano?

Ovšem.

Nuže tedy, řekl Sókratés, opakujme závěry, ke kterým jsme došli. Není-li pravda, že se Eros za prvé vztahuje k jistým věcem a za druhé že to jsou ty, jichž má nedostatek?

Ano.
Dále si vzpomeneň, které věci jsi jmenoval ve své řeči jako předmet touhy Erotovy; chceš-li, upamatuj si tě. Řekl jsi, tuším, asi tak, že mezi bohy nastal řád z lásky ke kráse: neboť k ošklivým věcem by se láska nemohla vztahovat. Nepravil jsi tak nějak?

Ano, řekl Agathón.

A dobře máš, příteli, odpověděl Sókratés; a jestliže je tomu tak, tedy jistě je Eros touha po kráse, a ne po ošklivosti?
Přisvědčil.

b Zdalipak jsme souhlasně neuznali, že touží po tom, čeho se mu nedostává a co nemá?

Ano.

Nedostává se tedy Erotu krásy a té nemá.

Nutně to vyplývá.

A což, jmenuješ krásným to, čemu se nedostává krásy a co naprosto krásy nemá?

To ne.

Tedy ještě tvrdíš, že je Eros krásný, jestliže se to tak má?

A tu prý odpověděl Agathón: Podobá se, Sókratate, že nemám žádné vědění o tom, o čem jsem tehdy mluvil.

c A přece jsi mluvil krásně, Agathóne. Než řekni mi ještě několik slov: Nemyslíš, že dobré věci jsou také krásné?

Ano.

Jestliže se tedy Erotovi nedostává krásy a dobro je krásné, nedostává se mu také asi dobro.

Nedovedl bych tobě, Sókratate, odporovat; nuže budiz tomu tak, jak ty pravíš.

Pravdě, milovaný Agathóne, nedovedeš odporovat, neboť odporovat Sókratovi – to není nic těžkého.

d A tebe již nechám; vám pak se pokusím na základě toho, o čem jsme se shodli s Agathónem, podat, seč budu, řeč o Erotovi, kterou jsem kdysi slyšel od mantinejské ženy Diotimy,⁶³ jež

byla moudrá v těchto věcech i v mnoha jiných – také jednou Athéňanům, když přinesli před morem oběť, vymohla odložení nemoci na deset let – a která také mne poučila o věcech lásky. Tedy nejprve musím, jako ty jsi začal, Agathóne, vyložit, kdo jest Eros a jaký asi, potom o jeho působení. Tu se mi zdá nejsnazší postupovat tak, jak tehdy vykládala ona cizinka, dávajíc mi otázky. Neboť jsem k ní mluvil i já skoro právě totéž, co nyní Agathón ke mně, že je Eros veliký bůh a že se vztahuje ke krásným věcem; ona pak vyvracela mé řeči právě těmi důvody jako já tohoto, že není ani krásný, jak já tvrdím, ani dobrý.

I řekl jsem: Co pravíš, Diotimo? Je tedy Eros ošklivý a zlý?
Tu ona: Nerouhej se; či myslíš, že co není krásné, musí být ošklivé?

Zajisté.

Snad také, že co není moudré, je nevědomé? Což nepozoruješ, že jest cosi uprostřed mezi moudrostí a nevědomostí?

Co?

Miti správné mínění a nemoci je rozumově vyložit; to jistě není ani vědění – jak by byla vědění věc, která není rozumová? –, ani nevědomost – neboť jak by bylo nevědomostí něco, co zasahuje jsoucno? Takováto tedy věc je správné mínění, uprostřed mezi vědění a nevědomostí.

Pravdu mluvíš, děl jsem.

b Nevydávej tedy za nutné, že co není krásné, je ošklivé, a co není dobré, že je zlé. Tak také, když souhlasíš, že Eros není ani dobrý, ani krásný, proto ještě si nemyslí, že musí být ošklivý a zlý, nýbrž něco uprostřed mezi tímto obojím.

A přece, děl jsem jí, všichni o něm souhlasně uznávají, že to je veliký bůh.

Všichni neznali myslíš, či také znali?

Všichni vůbec.

c Ona se zasmála a řekla: Jak by mohl, Sókratate, být uznáván za velkého boha i od těch, kteří tvrdí, že to ani není bůh? Kdo jsou to?

Jeden jsi ty a druhá jsem já.

Jak to myslíš, řekl jsem.

Ona pravila: Docela dobře. Řekni mi, nemyslíš, že všichni bohové jsou blažení a krásní? Ci odvážil by ses říci o některém z bohů, že není krásný a blažený?

Při Diovi, nikoli.

d A nenazýváš blaženými ty, kterým náleží dobro a krása?

Ovšem.

Ale přece o Erótovi jsi uznal, že pro nedostatek dobra a krásy touží právě po tom, čeho se mu nedostává.

Ano, uznal jsem.

Jak by tedy mohl být bohem, kdo není účasten krásna a dobra?

Nijak, jak se podobá.

Vidíš tedy, že ani ty nepokládáš Eróta za boha?

Co by tedy byl, děl jsem, Erós? Smrtelný člověk?

Nikoli.

Nuže co tedy?

Jako dítě, něco středního mezi smrtelným a nesmrtelným.

Co tedy, Dio timo?

e Veliký daimón, Sókratete: vždyť každá daimonská bytost je uprostřed mezi bohem a člověkem.

A jakou má moc? pravil jsem.

Jako prostředník a posel chodí on k bohům od lidí a k lidem od bohů, přenášeje z jedné strany prosby a oběti, z druhé strany rozkazy a odplaty za oběti; jest uprostřed a vyplňuje mezeru mezi obojimi, takže vše je sjáto v jeden celek. Skrže něho se provádí i veškeré věštění a umění kněží i těch, kteří se zabývají obětní, i zasvěcováním, i zařikáváním, i veškerym vykládáním budoucnosti a kouzly. Neboť bůh se s člověkem přímo nestýká, ale všechny stýčky a rozmluvy mezi bohy a lidmi v bdění i ve spánku se dějí skrže tohoto daimona; a kdo je znalý v těchto věcech, to je muž daimonský, ale kdo je znalý v něčem jiném, buď v nějakých uměních, nebo řemeslech, je člověk sprostý. Těchto daimonů je mnoho a různých, jeden pak z nich jest i Erós.

203

Kdo jest jeho otec, pravil jsem, a matka?

b Výklad o tom je sice poněkud obsírnější, ale přece ti to povím. Když se narodila Afrodité, všichni bozi byli na hostině a mezi nimi i Poros, Dúmyns, syn Métidin,⁶⁴ bohyně rozumnosti. Když byli po jídle, přišla žebrat, jak bývá o hodech, Penia, Chudoba,⁶⁵ a stála u dveří. Za tím Poros zpít nektarem – neboť víno tehdy ještě nebylo – vešel do Diovy zahrady a tam zmožen spal. A tu si Penia, puzena svou bídou, vymyslíla, aby měla z Pora dítě; lehne si vedle něho a počala Eróta. Proto tedy je Erós původcem a služebníkem Afroditiným, poněvadž byl zplozen o jejích narozeninách, a zároveň je svou přirozeností mlouvkem krásna, protože i Afrodité jest krásná. A jako syn Porův a Peniin má takovýto osud. Za prvé je stále chud a docela není hebký a krásný, za jakého jest obydějně pokládán, nýbrž tvrdý a drsný, bez obuvi a bez přibýtku, líhá vždy na holé zemi a bez příkrývky, spí pod širým nebem u dveří a na cestách, žije tak jako matka, jsa neustále sdrúžen s nedostatkem. Ale po otoi má zase to, že strojí úklady krásným a dobrým, je zmužilý, smělý a vytrvalý, mocný lovec, jenž stále osnuje nějaké nástrahy; žádostivý přemýšlení a vynalézavý, mlouvný moudrosti po všechen život, mocný čaroděj, kouzelník a sofista; jeho přirozenost není ani nesmrtelná, ani smrtelná, nýbrž v jednom a témž dni hned kvete a žije, kdykoli dosáhne zdaru, hned zase umírá a opět ožívá silou přirozenosti svého otce, a co si získává, vždy zase mu uniká, takže Erós nikdy nemá nouze ani bohatství a také je uprostřed mezi moudrostí a nevědómostí. Je tomu totiž tak. Z bohů nikdo nehledá moudrost, ani netouží státi se moudrým – neboť jest moudrý –, ani je-li někdo jiný moudrý, nehledá moudrosti. Naopak ani nevědómí nehledají moudrosti, netouží státi se moudrými; neboť právě v tom záleží zlo nevědómosti, že člověk, který není krásný a dobrý, ani moudrý, si o sobě myslí, že je dokonalejší. Tak někdo, kdo necítí svého nedostatku, netouží po tom, čeho nedostatku necítí.

204

Kdo tedy jsou, Dioitimo, hledatelé moudrosti,⁶⁶ když to nejsou ani moudří, ani nevědomí?

- b To je jasné již i dítěti, že ti, kdo jsou uprostřed mezi těmito obojím; a mezi ně náleží i Eros. Moudrosti je věru jedna z nejkrásnějších věcí a Eros je touha po krásnu, takže Eros je nutně filosof, a jakožto filosof je uprostřed mezi moudrým a nevědomým. Také to je u něho následek jeho původu, neboť pochází z otce moudrého a důmynného, ale z matky, která nemá moudrosti ani důmynslu. To je, milý Sókratate, přirozená povaha toho daimona; ale co sis ty myslíš o Erotu, to není nic divného. Tys myslil, jak se mi zdá z tvých řečí, že Eros je to, co je milováno, ne to, co miluje; proto, tuším, se ti jevil Eros tak krásný. Vždyť předně milování je vskutku krásný, jemný, dokonalý i hodný velebení; ale to, co miluje, má zcela jinou podobu, jak jsem vyložila.

A já jsem řekl: Budíž tomu tak, cizinko, neboť tvá řeč je dobrá; když je Eros takový, jaký užitek poskytuje lidem?

- d To se ti, Sókratate, pokusím vyložit v další své řeči. Takový tedy je Eros a z takového rodu a vztahuje se ke krásným věcem, jak ty pravíš. Ale kdyby se nás někdo otázal: V čem se Eros vztahuje ke krásným věcem, Sókratate a Dioitimo? Nebo jasněji: Co chce, kdo touží po krásných věcech?
Odpověděl jsem: Aby se mu jich dostalo.
Ale ta odpověď ještě vyžaduje takovéto otázky: Co bude mít ten, komu se dostane krásných věcí?

- e Řekl jsem, že ještě nemohu na tuto otázku tak hned odpovědět. Než dejme tomu, pravila, že by se někdo ptal, dosadě dobré na místo krásného: Nuže, Sókratate, co chce, kdo touží po dobrých věcech?

- Aby se mu jich dostalo.
A co bude mít ten, komu se dostane dobrých věcí?
Na to, děl jsem, mám odpověď spíše nasnadě, totiž že bude šťasten.
205 Ano, neboť šťastní jsou šťastní nabytím dobrých věcí a již

není potřebí další otázky, k jakému účelu chce ten člověk být šťasten, nýbrž zdá se, že ta odpověď je již konečná.

Pravdu máš, řekl jsem.

A o tomto přání a o této touze se domníváš, že je společná všem lidem a že všichni si přejí mít dobra stále, či jak myslíš?

Právě tak, děl jsem, že je společná všem.

Proč tedy, Sókratate, nemluvíme o všech, že milují, když všichni touží po též a stále, nýbrž o jedněch říkáme, že milují, o druhých však ne?

Sám se tomu divím, odpověděl jsem.

Ale nediv se; neboť my nazýváme láskou jeden druh, který jsme z lásky vybrali, a příkládáme mu jméno celku, kdežto o ostatních družích užíváme jiných jmen.

Například? děl jsem.

Například toto: víš, že *poiésis*,⁶⁷ tvoření, je pojem s velikým rozsahem, neboť znamená v nejširším smyslu příčinu každého pochodu ze stavu nebytí do stavu bytí, takže i práce ve všech odborných zaměstnáních jsou tvoření, a ti, kdo se jimi zabývají, jsou všichni *poiétai*, tvůrcové.

Pravdu mluvíš.

Ale přece víš, pravila, že se nenazývají *poiéty*, nýbrž mají jiná jména, a jenom jedna část odloučená od veškerého tvoření, totiž ta, která se zabývá tvořením musickým a verší, jest nazývána jménem celku. Neboť jediné tato se jmenuje *poiésis*, a ti, kdo ovládají tuto část tvoření, *poiétai*.

Pravdu mluvíš.

Právě tak je i s láskou. V nejširším smyslu jest veškerá touha po dobrech a štěstí *největší a každému úkladu strojící milování*;⁶⁸ ale kdo se obrací některou jinou z mnohých cest za jejím vyplněním, buď cestou rozmnožování jmění, nebo cvičení těla, nebo filosofie, o těch se neříká, že milují, ani se nejmenují milenci, nýbrž jediné o těch, kdo se s horlivostí oddávají jednomu druhu mlování, se užívá jména celku: láska, mlování, milenci. Zdá se, že mluvíš pravdu, řekl jsem.

d

c

e A je sice jeden výklad, že milují ti, kdo hledají polovici své vlastní bytosti; ale můj výklad praví, že předmětem lásky není ani polovice, ani celek, není-li to, příteli, něco dobrého; vždyť si lidé ochotně dávají řezati noby i ruce, zdá-li se jim, že tyto části jejich vlastního těla jsou zkaženy. Neboť lidé, myslím, nehnu ke všemu svému, ač nenažívá-li kdo vlastním a svým dobré a cizím zlé; zajisté nic jiného není, po čem lidé touží, než dobro. Či myslíš, že ano?

Při Diovi, ne, odpovéděl jsem.

Zdaž tedy lze takto jednoduše říci, že lidé touží po dobru?

Ano.

A což nemá se připojiti, že touží to dobro také míti?

Ano.

A nejen míti, nýbrž trvale míti?

I to jest připojiti.

Zkrátka tedy láska je touha míti trvale dobro.

Pravdu máš, řekl jsem.

b Když tedy je láska obecně toto, kterým způsobem a v kterém jednání se musí jevíti úsilí a napětí těch, kdo jdou za tím cílem, aby se jmenovalo láska? Který je to úkon? Můžeš mi říci?

To bych se neobdivoval tobě, Dioitimo, pro tvou moudrost, ani bych k tobě nechodil pro poučení právě o těchto věcech.

Nuže ti to řeknu. Jest to plození v krásnu, a to tělesné i duševní.⁶⁹

c Tvá slova jako věštba potřebují výkladu, a nerozumím jim.

Nuže, povím ti to jasněji. Všichni lidé, Sókratate, mají plodivý pud ve svém těle i v duši, a když dospějí určitého věku, touží naše přirozenost plodit. Avšak v něčem ošklivém plodit nemůže, nýbrž v něčem krásném. Spojení muže a ženy je plození. Jest to božská věc a to právě je v smrtelném tvoru nesmrtelné, početi a plození. A to nemůže nastat v něčem nepřiměřeném. Nepřiměřené pak jest všemu božskému ošklivé, ale krásné je přiměřené. Moitrou a Eileithyí přirození je Krása.⁷⁰ Proto kdyko-

li se obtěžkaná bytost přiblíží ke krásnému, rozjasňuje se a rokoší se rozpívá a rodí i plodí; ale kdykoli se přiblíží k ošklivému, je zachmuřena a nevrle se smřňuje, odvrací se a svírá a nerodí, nýbrž zadřuje plod a trpí. Proto se tedy bytost tehotná a již plná dostává před krásnem do velikého vzrušení, protože krásno zbavuje toho, kdo ho dosáhne, velikých bolestí. Neboť není, Sókratate, předmětem lásky krásno samo, jak se ty domníváš.

Nuže co?

Plození a rození v krásnu.

Budiž, odpovéděl jsem.

Ovšemže, pravila. A proč tedy plození? Poněvadž plození je pro smrtelného tvora něco věčného a nesmrtelného. Neboť z přijatých myšlenek nutně vyplývá, že člověk zároveň s dobrem touží po nesmrtelnosti, když láska chce mít dobro trvale. Tedy z této myšlenky nutně plyne, že láska touží i po nesmrtelnosti.

Toto všechno mi tedy vykládala, kdykoli mluvila o věcech lásky, a kdy si se tázala: Co myslíš, Sókratate, že je příčinou této lásky a touhy? Jistě pozoruješ, jak silně jsou vzrušena všechna zvířata, i pozemní i létavá, když je pojme touha plodit, jak všechna jsou nemocna a ve zvláštním erotickém stavu, nejprve aby se navzájem spojila, potom starostí o výživu mláďat, a jak jsou hotova se pouštěti v boj za mláďata, i nejslabší s nejsilnějšími, a umíratí za ně, i jak sama se moří hladem, jen aby mláďata uživila, a co všechno ještě dělají. O lidech by bylo možno mysliti, že to dělají z rozumové úvahy; ale která příčina působí takový erotický stav u zvířat? Můžeš to říci?

A já jsem opět řekl, že nevím; a ona pravila: A tu si o sobě myslíš, že budeš kdy dobrý odborník ve věcech lásky, když nebudeš tomuto rozumět?

Však právě proto, Dioitimo, jsem k tobě přišel – jak jsem už řekl – když jsem poznal, že potřebuji učitelů. Nuže řekni mi příčinu i těchto věcí, i ostatních, které se týkají lásky.

- Jestliže tedy věříš, že láska svou přirozeností se vztahuje k tomu, co jsme již mnohokrát uznali, nediv se. Neboť zde obdobně jako tam smrtelná bytost hledá, aby trvala pokud možno stále a byla nesmrtelná. To je jí možno jediné tímto způsobem, plozením, poněvadž vždy zanechává jiného mladého jedince místo starého. Vždyť se tak děje i v té době, v které jeden každý z živoků, jak se říká, žije a zůstává týž – například o člověku se mluví jako o témž od dětství až do stáří; nazývá se týmž, ačkoli v sobě nemá nikdy týchž složek, nýbrž se stále omlazuje a staré ztrácí, což se týká jak vlasů, tak masa, i kostí, i krve, i veškerého těla. A nejen co se týče těla, ale i co do duše nejsou chování, povaha, názory, žádosti, radosti, bolesti, strachy u jednoho každého stále tytéž, nýbrž jedny vznikají, druhé zanikají. Mnohem pak podivnější než toto je to, co se děje s našimi poznatky: nejen že jedny nám vznikají, druhé zanikají a nejsme stále tíž, ani co se týče poznatků, ale i s jedním každým z našich poznatků se děje totéž. Neboť tak řečené opakování předpokládá, že vědění mizí; zapominání jest totiž mizení vědění, a opakování, jež přivádí nový obsah paměti místo mizejícího, uchovává vědění, takže se zdá totéž. Tímto způsobem se uchovává všechno smrtelné, ne tak, že by bylo stále na-prosto totéž, jako je božstvo, nýbrž tím, že mizející a stárnoucí zanechává něco jiného, nového, takového, jako bylo samo. Tímto způsobem, Sókratě, má smrtelný rod podíl v nesmrtelnosti, jak tělo, tak všechno ostatní; nesmrtelné však jinak. Nediv se tedy, že všemu je vlastní odnož přirozeně drahá; vždyť jde o nesmrtelnost, a proto každého provází tato péče a láska.
- Vyslechnuv tuto řeč, podivil jsem se a řekl jsem: Dobře, velenoudrá Diootimo, a je tomu opravdu tak?
- A ona odpověděla po způsobu dokonalých sofistů. Dobře věz, Sókratě, že tomu tak jest; neboť jestliže se chceš podívat na citádnost lidí, divil bys jejich nerozumností – jestliže nemáš na mysli, o čem jsem já mluvila –, když bys uvážil,

- v jak silně žijí touze proslaviti se a nesmrtelné pro všechny čas si získati jméno a jsou hotovi pro to podstupovat všechna nebezpečství ještě více než pro své děti, i peníze obětovat, i jakékoli námahy podnikat a také pro to umírat. Či myslíš, že by byla Alkéstis zeměla pro Admétá⁷¹ nebo Achilleus že by byl zemřel hned za Patroklem nebo že by byl váš Kodros podstoupil smrt,⁷² aby jeho synové získali vládu, kdyby se nebyli domnívali, že nesmrtelná bude paměť jejich statečnosti, kterou my nyní uchováváme? Jistě ne, nýbrž podle mého mínění všichni všechno konají pro nesmrtelnou čest a pro takové slavné jméno, a to, čím jsou lepší, tím usilněji; neboť touží po nesmrtelném. A tu ti, u kterých jsou obtěžkána těla, obracejí se více k ženám a zde projevují lásku: plozením dětí si opatřují, jak myslí, nesmrtelnost a paměť i štěstí pro všechny příští čas; ale u jiných je obtěžkána duše – vždyť jsou takoví lidé, kteří nosí plod ve svých duších ještě s větší tíhou než v tělech, takový plod, jaký přísluší duši počítí i poroditi. A co je to? Moudrost a ostatní ctnosti; takové plody vydávají všichni básníci a z ostatních umělců ti, kterým se říká tvůrci; nejdůležitější pak a nejkrásnější část moudrosti je ta, která se týká spravování obcí i domácností, jež se jmenuje rozumnost a spravedlnost. Tu tedy, když někdo, kdo již od mládí nosí v duši takové plody, je dospělý a přijde věk, že touží roditi a plodit, obchází také on a hledá něco krásného, v čem by plodil; neboť v něčem ošklivém nikdy nebude plodit. Tedy krásná těla jsou mu milejší než ošklivá, právě proto, že nosí v sobě plod, a jestliže v nich nalazne duši krásnou, ušlechtilou a velikou, tu zvláště s radostí víá obě a vůči takovému člověku hned se mu rodí hojně myšlenek o zdatnosti i jaký má být dobrý muž a čím se má zabývat, a snaží se ho vzdělávat. Neboť když se dotýká krásného člověka a je v jeho společnosti, rodí a plodí, co dávno v sobě nosil; myslí naň, at jest u něho, nebo vzdálen, a společně s ním živi narozený plod, takže takoví lidé jsou spolu spojeni daleko silnějším svazkem, než jsou obyčejně

- děti, a pevnějším přátelstvím, poněvadž jejich společně děti jsou krásnější a nesmrtelnější. A každý by si raději přál mít takovéto děti než děti smrtelné, když se podívá na Homéra, Hésioda i jiné dobré básníky, a se zřívá si myslí, že po sobě zanechávají takové plody, které samy jsou nesmrtelné a také jim způsobují nesmrtelnou slávu a paměť, anebo jaké děti po sobě zůstavil v Lakedaimonu Ljúkúrgos,⁷³ záchrana Lakedaimonu a možno říci i veškerého Řecka. Také u nás je ctěn Solón jako otec zákonů, a tak i na mnoha jiných místech jiní mužové mezi Řeky i barbary, protože vykonali mnoho krásných činů a zplodili všelkrou zdatnost; těm jsou postaveny již i četné svatyně za takovéhoto dětí, ale za dětí lidské ještě nikomu.

- 210 Do těchto tajemství lásky, Sókratě, snad i ty bys mohl být zasvěcen; ale nevíš, zdali bys byl schopen k vrcholnému a zřívavému stupni zasvěcení,⁷⁴ ke kterému jest i toto při správném postupu jen přípravou. Nuže, vyložím ti to a nebude mi chybět dobré vůle; ty pak se pokoušej sledovati, budeš-li s to. Kdo chce náležitou cestou jíti za touto věcí, musí z počátku v mládí chodit za krásnými těly a nejprve, jestliže ho správně vede jeho vůdce, milovat jedno tělo a tam plodit krásné myšlenky; ale potom má poznati, že krása jevící se na kterémkoli těle jest sestra krásy na druhém těle, a má-li jíti za vnější krásou vůbec, bylo by velmi nerozumné, nepokládat každou krásu jevící se na všech tělech za jednu a tutéž. Když si toto uvědomí, musí se stát milovníkem všech krásných těl, a naopak ustati v oné prudké lásce k jednomu, povznést se nad ni a pokládat ji za malichernou. Potom nabude přesvědčení, že krása v duších je cennější než krása těla, takže by mu stačil i málo slibný člověk, jen když by měl ušlechtilou duši, a takového by miloval, pečoval o něj a rodil by i vynalézal takové myšlenky, které by činily mladé lidi lepšími. Tím by byl přinucen pohledět dále na krásu jevící se v činnostech a v zákonech a uviděti přibuznost toho všeho vespolek, aby usoudil, že tělesná krása je něco ma-

- lého. Po činnostech musí být přiveden k poznatkům, aby viděl zase krásu poznatků, a zíraje na široký již rozsah krásna, aby se již nespokojil jednotlivým zjevem krásy jako sluha některého jednoho chlapce nebo muže nebo jedné činnosti a nebyl v té porobě všední a malicherný, nýbrž aby měl znak obrácen na veliké moře krásna a aby zíraje na ně rodil mnoho krásných a velikých myšlenek a poznatků v nezávislém filosofování, až by zesílil a zmohtněv uviděl jisté jedno vědění, jež se vztahuje ke krásnu, o kterém nyní povím. Snaž se poslouchat co nejpozorněji.

- e Kdo je přiveden na cestě lásky až sem a dívá se postupně a správně na zjevy krásna, ten, blíže se již vrcholu erotického zasvěcení, náhle uvidí krásno podivuhodné podstaty, to krásno, Sókratě, pro které byly podstupovány všechny dřívější námahy, které je předešlým věčné a ani nevzniká, ani nezaniká, ani se nezvětšuje, ani ho neubývá, dále krásno, které není z jedné strany krásné a z druhé ošklivé, ani hned krásné a hned zase ne, ani v jednom poměru krásné a v druhém ošklivé, které není zde krásné a tam zase ošklivé, jedněm lidem krásné a jiným ošklivé. A nebude se mu to krásno jevit jako nějaká tvář nebo ruce nebo něco jiného, co náleží tělu, ani jako některá řeč nebo některé vědění ani něco, co by bylo někde na něčem druhém, například na živočichu nebo na zemi nebo na nebi nebo na čemkoli jiném, nýbrž bude to něco, co je věčně samo o sobě a se sebou a jednotné; všechny ostatní krásné věci jsou toho účastny, a to tak, že když ostatní vznikají a zanikají, tohoto přitom ani nepřibývá, ani neubývá a vůbec nic se s tím neděje. Kdykoli tedy někdo náležitým milováním postupuje od těchto věcí zde a počíná viděti ono krásno, dosahuje téměř vrcholu zasvěcení. A tak ten správně jde nebo od jiného je veden po cestě lásky, kdo počínaje od zdejších krásných věcí, vystupuje pro dosažení onoho krásna stále vzhůru jako po stupních, od jednoho ke dvěma a od dvou ke všem krásným tělům a od krásných těl ke krásným činnostem a od činností ke kráse naukových poznatků a od poznatků dostoupí konečně k onomu

poznání, jehož předmětem není nic jiného než právě ono krásno samo, a tak nakonec pozná podstatu krásna.

- d Na tomto stupni života, milý Sókratate, pravila cizinka z Mantineie, ac' jestliže vůbec kde jinde, stojí člověku za to žít, když se dívá na krásno samo. To jestliže někdy spátíš, bude se ti zdát, že je to nad všechno srovnání se zlatem, drahými rouchy, krásnými chlapani i jinochy, jejichž zjevem jsi nyní uváděn do vytržení, a hotov jsi ty jako mnozí jiní, kdykoli vidí své miláčky a jsou s nimi, ani nejst ani nepít, kdyby to bylo možno, nýbrž jen se dívat a být s nimi. Což teprve, kdyby se někomu dostalo spátí samo krásno čisté, ryzí, neporušené příměsky, nenaplněné lidským masem, barvami a mnohou jinou pozemskou maličkovostí, nýbrž kdyby mohl uvidět samo ono božské, jednotné krásno? Myslíš, že by to byl špatný život pro člověka, který by se tam díval a na to hleděl znakem k tomu určeným a mohl s tím být? Ci nechápeš, že jediné tu, když se bude dívat oním znakem, kterým je pravé krásno vidět, podaří se mu rodit ne pouhé obrazy zdatnosti – vždyť se nebude stýkati s obrazem –, nýbrž skutečnou zdatnost, protože se bude stýkati se skutečnem; a když zrodí a vychová skutečnou zdatnost, jistě se stane milým bohu, a jestliže to je člověku možno, stane se také on nesmrtelným.

- b Toto tedy, Faidre a ostatní přátelé, mluvila Diotima, a já jsem tomu uvěřil; a s tou vírou pokousím se přesvědčovat i jiné, že nikdo by tak snadno nezískal lidské přirozenosti lepšího pomocníka k dosažení tohoto statku nad Eróta. Proto tedy pravím, že každý muž má Eróta cit; také sám cítím věci lásky, nad jiné jsem jim oddán i ostatní k tomu vybízím, a seč jsem, nyní i stále veleblím Erótovu moc a statečnost. Nuže příjmi, Faidre, chceš-li, tuto mou řeč za chvalořeč na Eróta; jinak si ji jmenuj tak, jak a kterým jménem ti je libo.

c Tuto řeč Sókratovu všichni prý chválili a jen Aristofanés chtěl něco namítnout, poněvadž Sókratés o něm učinil zmínku stran

jeho řeči; a vtom se náhle ozvalo silné tlučení na domovní dveře, jako od veselé hodovní společnosti, a také bylo slyšeti zvuky píšťky. I řekl Agathón: Hoši, podívejte se ven; a bude-li to někdo z našich známých, pozvěte ho dále, pakli ne, řekněte, že již nepijeme, nýbrž odpočíváme.

Po malé chvíli bylo slyšet ze dvora hlas Alkibiada, silně opilého a velice křičícího. Jak se táže, kde je Agathón a že chce k Agathónovi. Tu tedy ho vzala píšťky pod pažím a vedla ho dovnitř s pomocí některých jiných z průvodců; postavil se u dveří, ověněn hustým věncem z břečťanu a fial, s množstvím stužek na hlavě, a pravil: Buďte zdrávi, muži; přijmete za společníka člověka opilého velice velmi, či máme odejít, jen co ověncíme Agathóna, proč jsme také vlastně přišli? Já jsem totiž večera nemohl přijít a jdu teď se stužkami na hlavě, abych ze své hlavy hlavu nejmouřejšího a nejkrásnějšího muže ... jestliže tak řeknu? ... ověncil ... budete se mi smát, že jsem opilý? Ale já, i když vy se budete smát, dobře vím, že mluvím pravdu. Než povězte mi hned, mám vejít za jistých podmínek, či ne? Budete ještě pít, nebo nebudete?

Tu ho všichni hlučně vítali a zvali, aby si přisedl, a Agathón ho zval k sobě. On šel, jsa veden od svých průvodců, a jak si přitom snímal stužky k ověncení Agathóna a visely mu před očima, nezpozoroval Sókrata, ale posadil se vedle Agathóna, mezi ním a Sókratem; Sókratés mu totiž ustoupil, když ho uviděl. Usednuv si objal Agathóna a věncil ho stužkami.

Tu řekl Agathón: Zujte, hoši, Alkibiada, abychom byli tři na lehátku!

Ovšem, řekl Alkibiadés, ale kdo je tento zde náš třetí společník? Přitom se otočil a viděl Sókrata: jak ho spatřil, vyskočil a zvolal: U Héraklea, co je to? To je Sókratés? Zase na mne číháš, že sis sem lehl, jako vůbec máš zvyk náhle se objevovat, kde bych se tebe nejméně nadál? Co tu také nyní chceš? A proč pak sis lehl právě sem? Že nejsi vedle Aristofana nebo vedle někojo jiného, kdo je veselý společník a chce tě mít vedle

sebe, nýbrž nastrojil jsi to tak, abys ležel vedle nejkrásnějšího z celé společnosti!

- d Sókratés odpovéděl: Agathóné, prosím tě, pomoz mi; neboť láska k tomuto člověku se mi stala nemalou svízelí. Vždyť od té doby, co jsem se do něho zamiloval, nesním se již ani podívat na žádného hezkého hochu, ani s ním promluvit, sice vyvádí ze žárliivosti a závidí neuvěřitelné kousky, laje mně a stěžuje se zdřívuje násilí. Hleď tedy, aby i nyní něco nevyvedl, a raději nás smiř, anebo bude-li se pokoušet o násilí, pomáhej mi, protože se tuze hrozím jeho šílenosti a zamilovanosti.

- e Není možný smír mezi mnou a tebou, pravil Alkibiadés. Ale za to se ti pomstím až jindy; nyní však, Agathóné, dej mi trochu těch stužek, abych ozdobil i tomuhle tu jeho podlivou hodnou hlavu a aby mi nemohl vyčítat, že jsem tebe ověncil, a jeho ne, jeho, který přece je vítězem v řečech nade všemi lidmi, a to nejen od předvěčerejška jako ty, nýbrž stále. Přitom vzal několik stužek, ověncil Sókrata a lehl si.

- 214 Když si ulehl, řekl: Tak tedy, mužové. Zdá se, že jste střízliví. To se vám nesmí dovořit, nýbrž musíte pít; tak jsme si to ujednali. A za předsedu pitky volím, dokud vy nebudete dostatečně napiti, sám sebe. Ale ať přinesou, Agathóné, je-li tu nějaká velká nádoba. Nebo ne, není potřeba, ale přines, hochu, tamhle ten chladič⁷⁶ – tak řekl, když jej uviděl, že pojme více než osm číší.⁷⁷ Tento si dal naplnit a nejprve jej sám vypil, potom poručil nalít Sókratovi a přitom řekl: Váči Sókratovi, mužové, není můj nápad nic platen, neboť ať by mu kdo uložil, kolik by chtěl, všechno vypije, a přece nikdy nebude opilý.

- b Sókratés, když mu sluha nali, pil, ale Eryximachos řekl: Co to, Alkibiade, děláme? Takto ani nic nemluvíme nad číší, ani nic nezpíváme – což budeme pít jen tak jako z žízně?

Na to Alkibiadés: Ať, Eryximachosi! Buď zdrav, nejlepší synu nejlepšího a nejrozumnějšího otce!

I ty buď zdrav, odpovéděl Eryximachos, ale co bychom dělali? Cokoli ty poradíš. Vždyť tebe musíme poslouchati, neboť

stojí za mnoho jiných muž, jenž je lékařství znaly.⁷⁸

Tedy poroučeji, cokoli chceš.

- c Nuže poslyš, pravil Eryximachos. Nežli jsi mezi nás přišel, usnuli jsme se, aby každý z nás po řadě napravo promluvil co nejkrásnější řeč o Erótovi a vychválil ho. Ostatní všichni jsme již mluvili; a protože jsi ty ještě nemluvil a s pítím jsi hotov, máš povinnost promluvit, a až domluvíš, ulož Sókratovi, cokoli budeš chtít, a ten zase svému sousedu napravo a tak i ostatní.

- d To je sice pravda, Eryximachu, pravil Alkibiadés, ale srovnávat opileho s řeční střízlivých, to by snad nebylo spravedlivo. A pak, můj dratý, věšš něčemu z toho, co právě řekl Sókratés? Víš, že je všechno právě naopak, než co mluvili? Vždyť pochválím-li v jeho přítomnosti někoho jiného než jeho, boha nebo člověka, právě on se nezdrží násilí proti mně.

Nemluv tak hršně! zvolal Sókratés.

Při Poseidónovi, řekl Alkibiadés, nic nenamítej proti tomu, že bych v tvé přítomnosti nemohl chválit nikoho jiného.

Nuže učň to, pravil Eryximachos, chceš-li, promluv chvalou řeč na Sókrata!

- e Což? odpovéděl Alkibiadés; myslíš, že mám, Eryximachu?

Mám ho napadnout a pomstít se mu zde před vámi?

Poslyš, pravil Sókratés, co zamýšlíš? Chceš mě svou chvalou zesměšnit? Či co uděláš?

Řeknu pravdu. Ale pozor, zdali svoluješ.

Ano, pravdu říci svoluji i vybízím.

- 215 Hned začnu, pravil Alkibiadés. A ty udelej taktó: budu-li mluvit něco nepravdivého, hned mě popadni, budeš-li chtít, a řekni, že to lžu; neboť úmyslně nebudu lhát. Jestliže pak budu mluvit páte přes deváté, jak si nač vzpomenu, nediv se; vždyť není snadno, vyličit plymně a po pořádku tvou podivnou osobu, je-li člověk v takovém stavu.

- Pokusím se, mužové, chválit Sókratata takto, s užitím přirovnání. On si snad bude myslit, že ho chci zesměšnit, ale účelem mého přirovnání bude pravda, ne směšnost. Nuže tedy pravím, že je zcela podoben těm silénům vystaveným v sochařských dílnách,⁷⁹ které umělci vytvářejí se svingami nebo s písňami; když se rozevrou, ukáže se, že uvnitř v sobě chovají sošky bohů. A dále pravím, že se podobá satyru Marsyovi.⁸⁰ Že jsi zevnějškem tímto podoben, Sókratate, jistě bys ani sám nepopřel; ale že se jim podobáš i v ostatním, poslouchej dále. Jsi posměvač; či ne? Budeš-li to zapírat, přivedu svědky. Nebo snad neumíš hrát? Ba mnohem podivuhodněji než onen. On okouzloval lidi skrze nástroj silou vycházející z jeho úst, a ještě nyní, kdo hraje jeho skladby – neboť hudbu Olympovu⁸¹ přičítám Marsyovi, jeho učitel – jeho tedy skladby, ať je hraje dobrý hudebník nebo špatná písťkyň, nad jiné uvádějí do vytržení a objevují ty, kdo potřebují bohů a zasvěcení, protože jsou božské. Ty se lišíš od onoho jen tím, že totiž způsobuješ bez nástrojů pohnutými řečmi. Aspoň my, kdykoli slyšíme někoho jiného, třeba velmi dobrého řečníka, mluvit jiné řeči, takřka žádného z nás nic nezajímají; ale když někdo poslouchá tebe nebo tvé řeči z úst jiného, i kdyby byl mluvčí sebešpatnější, a ať je posluchačem žena nebo muž nebo jinoch, byváme uchváceni a ve vytržení. Aspoň já, mužové, kdybych se nebál, že se budu zdát příliš opilý, řekl bych vám a přísahou stvrdil, jak na mne působily jeho řeči a ještě i nyní působí. Když ho poslouchám, srdce mi tlučé ještě více než lidem v korybantském vytržení a slzy se mi řinou od jeho řeči;⁸² a také s mnohými jinými, jak vídím, se děje totéž. Při poslouchání Perikleá a jiných dobrých řečníků jsem si myslil, že dobře umějí mluvit, ale nic takového se mnou se nedělo a má duše nebyla zmatena a nemusila se horšit nad mým otrockým postavením; ale od tohoto Marsya jsem byl již často uveden do takového stavu, že se mi zdálo nemožno žít jako až dosud. O tom neřekneš, Sókratate, že to není pravda. I nyní ještě jsem si

216

vědom, že bych neodolal, kdybych ho chtěl poslouchat, a že by se mi dělo totéž. Neboť mě nutí k přiznání, že ač sám mám ještě mnoho nedostatků, že se sám o sebe nestarám, ale zabývám se věcmi Athéňanů. Proto se přemáhám a utíkám od něho pryč jako od sirén se zacpanýma ušima,⁸³ abych tam vedle něho nemusil sedět až do svého stáří. Před tímto jediným ze všech lidí ozval se ve mně cit, kterého by nikdo ve mně nehledal, totiž stud: tohoto jediného já se stydím. Vždyť jsem si vědom, že nemohu popírat povinnost dělat, k čemu on vybízí, ale když odejdu, že podléhám touze, abych byl ctný u lidu. Proto před ním přeháním jako uběhlý otrok a vyhýbám se mu, a kdykoli ho spatřím, stydím se za své vyznané chyby. A často bych rád viděl, aby nebyl mezi živými; avšak zase kdyby se to stalo, jistě bych byl ještě mnohem nešťastnější, takže nevím, co si počít s tím člověkem.

Takový účinek měl na mne i na mnohé jiné tento satyr svými melodiemi; ale poslyšte mne ještě dále, jak je podoben těm, ke kterým jsem ho přirovnal, i jak podivuhodnou má moc. Neboť dobře vězte, že žádný z vás ho nezná; ale já vám ho ukáži, když jsem již začal. Sami vídíte, že Sókratés, jsa roztrouzen laskou po krásných mladých lidech, stále se kolem nich točí a je ve vytržení – a hned zase všechno mu je neznámo a o ničem neví. Že není toto jeho chování silenské? Jistě. Neboť to je u něho jen vnějším obalem, jako u dutého sílena; ale když se otevře, přítelé, jaké bohatství rozumnosti naleznete v jeho nitru! Vězte, že mu nic nezáleží na tom, je-li někdo krásný, a naopak nad pomyslení jim zhrdá, nebo je-li někdo bohat, nebo vyniká-li některou jinou předností, které lidé velebí: všechny tyto statky pokládá za bezcenné a nás za pouhé nic – tak jest –, ale po celý život má pro lidi jen ironii a žertý. Když však promluví vážně a otevře své nitro, nevím, zdali někdo spatřil ty skvosty v něm skryté; ale já jsem je již jednou uviděl a zdály se mi tak božské a zlaté a krásné a neobyčejné, že jsem byl hotov činit zkrátka vše, k čemu by Sókratés vybí-

217

- zel. Myslí jsem, že je vážně zaujat půvabem mého mládí, a ten jsem proto pokládal za svůj poklad a neobyčejně štěstí, v domnění, že mi stačí jen být Sókratovi po vůli a hned uslyším všechno, co on ví; zakládal jsem si totiž neobyčejně na své kráse. Po této úvaze dělal jsem toto: kdežto dříve jsem obyčejně nebyval s ním sám bez průvodce, tehdy jsem odeslal svého průvodce a zůstával s ním samotn – musím vám totiž všechno říci podle pravdy; než poslouchejte pozorně a ty, Sókrate, jestliže lžu, usvědčuj mne z nepravdy –, zůstával jsem tedy s ním, mužové, sám a čekal jsem, že hned bude mluvit se mnou tak, jak asi v samotě mluví milovník se svým miláčkem, a těšil jsem se. Avšak naprosto nic takového se nedělo, nýbrž rozmlouval se mnou pokaždé podle svého zvyku, a strávil se mnou den, odcházel domů. Potom jsem ho vyzýval, že budeme spolu cvičit, a cvičil jsem s ním doufaje, že tam něco pořídím. Tu tedy často se mnou cvičil a zápasil docela bez svědků. Však proč bych mluvil; nic mi to nebylo pláno. Když jsem tedy takto neměl prázdných úspěchů, rozhodl jsem se vši silou naň zaútočit a nepopustit po prvních pokusech, nýbrž konečně jednou zvědět, co v tom je. Pozvu ho tedy k sobě na večeri, právě tak, jako když milovník činí nástrahy svému miláčku.
- d A ani v tom mi hned nevyhověl, ale přece po čase uposlechl. Když tedy poprvé přišel, chtěl hned po jídle odejít. Tenkrát jsem se stydl a pustil jsem ho; ale při druhém úskoku, když jsme byli po večeri, mluvili jsme dlouho do noci, a když chtěl odejít, předstíral jsem, že je již pozdě, a přiměl jsem ho zůstat. Tu ležel na lehátku vedle mého, na kterém také byl večerel, a nikdo jiný v té světnici nespal než my. Až sem by bylo slušné vypravovat o před kýmkoli; ale co následuje, neuslyšeli byste ode mne, kdyby za prvé víno, jak se říká, nemluvilu pravdu – bez dětí i s dětmi⁸⁴ –, a pak také se mi zdá nepravdivo, zamlčeti pyšně skvělý čin Sókratův, když jsem si předsavzal ho chválit. Ještě dodnes cítím i já bolest člověka užknutého hadem. Vypravuje se totiž o komsi, jemuž se to stalo, že

- nechtěl nikomu jinému líčit, jak mu při tom bylo, nežli užknutým, poněvadž ti jediní pry mohou to pochopit a odpustit, jestliže bolestí neznal míry v chování ani v řečech. Ale já jsem byl poraněn od něčeho horšího a na nejcitlivějším místě, jak vůbec možno – vždyť jsem byl raněn a užknut do srdce nebo do duše, nebo jak se to má pojmenovat, od filosofických řečí, které se vkusnou krutěji než zmije, když napadnou ne nezpůsobitou duši mladého člověka, a dohánějí k všelikému jednání i mluvení – tu však vidím před sebou Fairdy, Agathóny, Eryximachy, Pausanii, Aristodémy a Aristofany; a co mám říci o samotném Sókratovi a o všech ostatních? Vy všichni jste zasaženi filosofickým šílením a vytržením – proto to všichni uslyšíte; vždyť mi odpustíte i to, co jsem tehdy dělal, i co nyní mluvím. Ale sluhové, a je-li zde někdo jiný nezasvěcený a nevzdělaný, zavřete si uši hodné velkými vraty!⁸⁵
- c Nuže tedy, mužové, když zhaslo světlo a sluhové byli pryč, rozhodl jsem se nic s ním neokolkovat, nýbrž přímo říci, co si myslím; i pohnul jsem jím a řekl jsem: Sókrate, spíš?
- Ale ne, odpověďel.
- Viš, co si myslím?
- Co asi?
- Myslím si, že ty jsi jediný můj vážný milovník, a zdá se mi, že se ostýcháš vyznat mi svou lásku. A se mnou je to takto: bylo by, myslím, velmi nerozumné, abych ti nevyhověl i v tomto, i kdybys ode mne žádal něco jiného z toho, co mám sám nebo moji přátelé. Vždyť mně na ničem tak nezáleží jako na tom, abych se stal co nejlepší, ale k tomu, myslím, mi nikdo nemůže více pomoci než ty. Proto kdybych nebyl po vůli takovému muži, mnohem více bych se musil stydět lidí rozumných, než bych se stydl obvyčejných a nerozumných, kdybych mu byl po vůli.
- e Na to odpovéděl velmi ironicky a zcela podle svého způsobu a obvyče: Milý Alkibiade, podobá se, že vskutku nejsi hloupý, ač je-li pravda, co o mně říkáš, a je ve mně nějaká síla, kterou

by ses stal lepším: to asi vidíš ve mně neobyčejnou krásu, zcela různou od tvé slávnosti. Jestliže tedy dívaje se na ni toužíš vejíti se mnou ve styk a vyměnit si krásu, zamyšlíš přitom nemálo na mně vyvádět: chceš získat za zdání krásy krásu opravdovou i myslíš vskutku vyměnit *bronзовou zbroj za zlatou*.⁸⁶ Než divěj se lépe, můj drahy, abys nepřehlédl mou bezcennost. Duševní zrak počíná tehdy bystře vidět, když se tělesné oči chystají ztrácti svou bystrost; a ty máš k tomu ještě daleko.

Na to jsem já odpověděl: Takový jest můj úmysl a nic jsem nečekl jinak, než jak myslím; ale ty sám se rozmýšlí, jak uznáš vás za nejlepší pro sebe i pro mne.

Ano, to máš pravdu a budoucně budeme s rozmyslem konati to, co se bude zdát nejlepším pro nás i v této věci, i v ostatních. Po této rozmluvě, v které jsem naň vypustil jako šíp, domníval jsem se, že je raněn; i vstal jsem, nedovoliil jsem mu říci už ani slova, přikryl jsem jej svým šatem – neboť to bylo v zimě –, ulehl jsem si pod jeho plášť, a objav rukama tohoto vpravdě daimonského a podivuhodného člověka, ležel jsem celou noc. A ani o tom někteřs, Sókratě, že nemluví pravdu. To jsem udělal, a on tak zvířel nad mou krásou a pohrdl jí a vysmál se jí a potupil ji – myslil jsem, že ta něco znamená, muži soudcové –, neboť jste soudci Sókratovy pýchy – vždyť dobře vězte, při bozích i bohyních, že jsem vstal po noci strávené se Sókratem nejímak, než jako bych byl spal s otcem nebo starším bratrem.

Můžete si pomyslit, jaký asi úsudek jsem potom o něm měl, když jsem se jednak domníval, že mě urazil, jednak jsem se obdivoval jeho povaze, umětenosti a statečnosti; nikdy bych si byl nepomyslí, že se někdy setkám s takovým člověkem, takového rozumu a takové pevnosti. Proto jsem se ani nedovedl naň hněvat a zbavit se styků s ním, ani jsem si nevěděl rady, jak bych si ho získal. Dobře jsem totiž věděl, že peníze je všude nezranitelný, ještě mnohem více než Aias zbraní,⁸⁷ a jediné-

mu prostředku, jímž jsem myslil jej dostat, odolal a unikl mi. Tedy jsem nevěděl, co si počít, a bloudil jsem, ja s něho v takové porobě, jako není žádný otrok u nikoho jiného.

To všechno se mi stalo dříve, a potom se přihodilo, že jsme společně táhli k Poteidai,⁸⁸ a tam jsme byli spolustolovníky. Tu především vynikal otužilost nejen nade mne, nýbrž i nade všechny ostatní – kdykoli jsme byli nuceni snášeti hlad, jsouce někde odříznuti od ostatního vojska, jak se na výpravách stává, nikdo z ostatních se mu nevyrovnal vytrvalostí – a zase při hostinách on jediný dovedl si nejlepe dopřát a zejména také, když musil proti své vůli pít, všechny překonával, a co je ze všeho nejpodivnější, Sókrata nikdo na světě nikdy neviděl oplého. O tom ostatně, myslím, hned bude díkaz podán. Nebo zase pravé divy konal v snášení zimy – neb tam jsou hrozně zimy – zvláště jednou, když byl nejkruější mráz a všichni ostatní buď vůbec nevycházel ven, anebo vycházel-li někdo, byli bůhvíjak oblečení a obuti a nohy měli zabaleny do plstěných obalů a beránčích koží, tento za toho mrazu vycházel ve svém šatě, jaký i jindy obyčejně nosil, a bos chodil po ledě lépe než ostatní obuti a vojáci ho měli v podezření, že to dělá, aby je zahabili.

A o tom dosti;

*kteřý však jiný byl čin, jež vykonal hrđina státný*⁸⁹

tenkrát tam na onom tažení, stojí za poslechnutí. Napadla ho totiž jakási myšlenka, a tu stál na téměř místě od rána v uvažování, a když nepřicházel k výsledku, nepopouštěl a pořád stál hledaje. A již bylo polehne a lidé to pozorovali a s podivením říkali jeden druhému, že Sókratés již od rána stojí a o něčem přemýšlí. Konečně někteř z Iónů,⁹⁰ když nastal večer, po večerí vyneši svá lůžka ven – bylo totiž tenkrátě léto – a tak spali na čerstvém vzduchu a zároveň ho pozorovali, zdali bude stát také v noci. On vskutku stál tak dlouho, až nastalo jitro a vyšlo slunce; potom se pomodlíl k slunci a odešel.

- Anebo, chcete-li, v bitvách – v této věci mu totiž musíme dát, co mu po právu náleží –, tedy když byla ta bitva, pro kterou mě velitelé dali vyznamenání, nikdo jiný mne nezachránil než tento zde, nechtěje mne poraněného opustit, nýbrž zachránil spolu i mé zbraně, i mne samého. Já jsem tehdy, Sókratě, vybízel vůdce, aby dali vyznamenání tobě, a za to mne ani nepokáráš, ani neřekneš, že lžu; ale když vůdcové, přihlížeje k mému postavení, chtějí dát to vyznamenání mně, sám jsi usiloval horlivěji než vůdcové, abych já je dostal spíše nežli ty.
- 221 A mimo to ještě, mužové, stálo za to podívat se na Sókrata, když naše vojsko ustupovalo od Délia,⁹¹ byl jsem totiž přitom, slouže u jízdy a tento mezi těžkooděnci. Tu tedy ustupoval, když mužstvo již bylo rozptýleno, a spolu s ním i Lachés;⁹² já se k tomu nahodím a spatřiv je vybozím ke zmužilosti i řekl jsem, že jich neopustím. Tu věru jsem viděl Sókrata ještě lépe než u Potaidaie – sám jsem měl totiž méně strachu, poněvadž jsem byl na koni –, předně jak velice vynikal nad Lachéta rozvahou; dále se mi zdálo, Aristofane, abych užil tvých slov, že i tam chodí jako zde, *nadýmaje se a kouleje očima*,⁹³ klidně se díváje na přátele i nepřátele, dáváje každému již zdaleka najevo, že dotkne-li se ho někdo, bude se velmi rázně bránit. Proto také bez pohromy odcházel i on, i jeho druh; vždyť obyčejně, kdo se takto chovají, těch se v boji nikdo ani netkne, a naopak pronásledují ty, kteří o překot utíkají.
- Mohli bychom Sókrata pochválit ještě i pro mnoho jiných podivuhodných věcí. Ale hledíme-li k ostatním činům, bylo by snad možno říci něco takového i o někom jiném, avšak to, že není podoben nikomu z lidí, ani z dávnověkých ani z nynějších, to zaslужuje svrchovaného obdivu. Neboť s mužem, jako byl Achilleus, bylo by lze srovnati i Brasidu i jiné,⁹⁴ s mužem, jako byl Periklés, zase Nestora a Antenorů⁹⁵ – a jsou i jiní – a stejným způsobem bylo by možno srovnávat i ostatní: ale něco tak zvláštního, jako je tento člověk, on sám i jeho řeči, ani přibližně by nikdo nenalezl ani v naší, ani ve staré době, ledaže

- by ho srovnával jako já ne s některým člověkem, nýbrž se silnější a satyry, jej samého i jeho řeči.
- Nebot jistě i to jsem měl říci hned na začátku, že také jeho řeči jsou zcela podobny otvíracím silénům. Vždyť kdyby tak někdo chtěl poslouchat Sókratovy řeči, zdály by se mu zprvu velmi směšné; takovými slovy i větami jsou navenek zahaleny, jako nějakou koží bujného satyry. Mluví totiž o mezích, o nějakých kovářích, ševcůch a koželuzích a zdá se, že jeho řeči jsou pořád stejně a stejného obsahu, takže každý nezkušený a neznalý člověk by se tím řečem vysmál. Avšak kdo je spatřil otevřený a dostane se do nich dovnitř, nalezne především, že ony jediné z řečí mají ve svém nitru rozumný obsah, a dále, že v sobě mají nejvíce božského i nejvíce obrázů zdatnosti a jejich cílem že je většina toho, ba spíše všechno to, k čemu má hledět člověk, který chce být krásný a dobrý.
- Toto jest, mužové, co pravím k Sókratově chvále; ale také jsem k tomu přimísl, co mu vytýkám, jak mě ponižil. A to neudělal mně samotnému, nýbrž i Charmidovi Glaukónovu⁹⁶ a Euthydémovi Diokleovu⁹⁷ i velmi mnoha jiným, které klaně jako milovník, a zatím spíše sám se stává z milovníka milováním. To pravím výslovně také tobě, Agathóně: nedej se oklamat od tohoto člověka, nýbrž vezmi si výstražný příklad z toho, co se stalo mně, abys sám na sobě nezkusil přísloví, že blázen škodou zmuodří.
- Po této Alkibiadově řeči povstal prý smích pro jeho upřímnost, poněvadž se zdálo, jako by byl ještě dosud zamilován do Sókrata. Tu pravil Sókratés: Zdá se mi, že jsi střízliv, Alkibiade. Vždyť by ses byl jinak nesažil tak vtipně se kolem dokola ohrazovat a zakrýt pravý účel celé své řeči, totiž věc, kterou jsi jen jako mimochodem uvedl na konci, že jsi mluvil všechno jen proto, abys rozdvojlil mne a Agathóna. Ty si myslíš, že já smím mluvit jen tebe a nikoho jiného, Agathón pak, že smí být mlován jen od tebe a od nikoho jiného. Však nezůstal

skryt tvůj úmysl, nýbrž vyšla najevo tato tvá satyrská a silenská hra. Ale, milý Agathone, jen ať se mu to nepodaří, ale hleď, aby mne a tebe nikdo nerozdvjil.

e Agathón prý odpovídal: Jistě, Sókratě, zdá se, že mluviš pravdu. Důkazem toho je mi také to, že si lehl mezi mnou a tebou, aby nás oddělil. Však mu to nebude nic platno, a já půjdu a lehnu si vedle tebe.

Dobře, pravil Sókratés, lehni si zde napravo ode mne.

Ó Die, zvolal Alkibiadés, co zase zkouším od toho člověka! Myslím, že musí ve všem všudy být nade mnou. Ale když nic jiného, podivný muži, nech Agathóna aspoň uprostřed mezi námi.

223 To je nemožné, odpovídal Sókratés. Neboť ty jsi promluvil chvalořeč o mně, a tak i já musím zase chválit svého souseda napravo. A tu lehne-li si Agathón vedle tebe, musí by přece znova vychvalovat mne, dříve než by byla ode mne pronesena pochvalná řeč o něm. Než dovol, můj milý, a dopřejí tomu hochu, aby byl ode mne vychválen, vždyť velice dychtím pronést o něm chvalořeč.

Slával zvolal Agathón. Alkibiade, není možno, abych zde zůstal, nýbrž rozhodně si přeseďnu, abych byl vychválen od Sókrata.

Tak tomu obvykle bývá, pravil Alkibiadés; kde je přítomen Sókratés, tam nikdo jiný nemůže užít krásných lidí. Tak se stalo i nyní; jak chytře si vynalezl dobrý důvod, aby zde ten ležel vedle něho!

b Tu pak prý Agathón vstával, aby si lehl vedle Sókrata; ale vtom prý náhle přišla velika společnost veselých hostů ke dvěm, a když je nalezli otevřeny, an právě někdo vycházel, rovnou se ubírali k nim dovnitř a usazovali se na lehátka, i bylo všechno plno hluku a již se beze všeho řádu přesnoc pilo mnoho vína. Tu prý, vypravoval Aristodémos, Eryximachos a Faidros i někteří jiní odešli, on sám pak usnul a spal velmi dlouho, neboť byly dlouhé noci, a probudil se až k ránu, když

už kohouti zpívali; probudiv se spatřil, že ostatní buď spí, nebo odešli, ale Agathón a Aristofanés a Sókratés že jediní ještě bdí a popíjejí z veliké číše, podávající jí druh druhu napravo. Sókratés k nim mluvil; na obsah jeho řeči se Aristodémos jinak nepamatoval – neboť jednak ji neslyšel od začátku a pak byl rozespálý –, ale hlavní myšlenka byla prý ta, že jim Sókratés dokazoval, že týž muž má umět skládat komedie i tragédie a odborně vzdělaný básník tragický že jest i básníkem komedií. Ale oni valně nesledovali těchto myšlenek, které jim byly dokazovány, a dřímali; a nejprve usnul Aristofanés, pak již na samém úsvitě Agathón. A tu Sókratés, uspav je, vstal a odešel a on, Aristodémos, jako obvykle šel s ním; a přišel do Lykeia a umyv se stávil tam celý den jako jindy a teprve potom navěčer doma si lehl a spal.

d

